

סוכות ושמחת תורה

כל המנהגים, הברכות, נקי' למחשבה וסיפורים מרתקים לכל המשפחה
כולל החג "שנעלם" ונעלמה משמעותו – שמיני עצרת!

SCAN ME

ערך והוסיף משלו באהבה: אסף יערי
www.asaf-yaari.com – להורדה חינם –
 כל הזכויות שמורות © ספטמבר 2020

SCAN ME

"יִדְבֹּר יְהוָה, אֵל-מֹשֶׁה לֵאמֹר. לֹד דָּבַר אֶל-בְּנֵי יִשְׂרָאֵל, לֵאמֹר: בַּחֲמֹשֶׁה עָשָׂר יוֹם, לַחֲדָשׁ הַשְּׁבִיעִי הַזֶּה, חַג הַסֻּכּוֹת שִׁבְעַת יָמִים, לִיהוָה. לֵה בְּיוֹם הָרִאשׁוֹן, מִקְרָא-קֹדֶשׁ; כָּל-מְלָאכָת עֲבֹדָה, לֹא תַעֲשׂוּ. לוֹ שִׁבְעַת יָמִים, תִּקְרְבוּ אֶשֶׁה לִיהוָה; בְּיוֹם הַשְּׁמִינִי מִקְרָא-קֹדֶשׁ יִהְיֶה לָכֶם וְהִקְרַבְתֶּם אֶשֶׁה לִיהוָה, עֲצַרְתָּ הוּא--כָּל-מְלָאכָת עֲבֹדָה, לֹא תַעֲשׂוּ.

לֹט אֵךְ בַּחֲמֹשֶׁה עָשָׂר יוֹם לַחֲדָשׁ הַשְּׁבִיעִי, בְּאַסְפָּכֶם אֶת-תְּבוּאֹת הָאָרֶץ, תַּחֲגוּ אֶת-חַג-יְהוָה, שִׁבְעַת יָמִים; בְּיוֹם הָרִאשׁוֹן שִׁבְתֹּן, וּבְיוֹם הַשְּׁמִינִי שִׁבְתֹּן. מִוִּלְקַחְתֶּם לָכֶם בְּיוֹם הָרִאשׁוֹן, פְּרִי עֵץ הָדָר כַּפֹּת תְּמָרִים, וְעֹנַף עֵץ-עֵבֶת, וְעֹרֵבִי-נָחַל; וּשְׂמַחְתֶּם, לִפְנֵי יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם--שִׁבְעַת יָמִים. מֵאֵה וְחֻגְתֶּם אֹתוֹ חַג לִיהוָה, שִׁבְעַת יָמִים בְּשָׁנָה: חֻקַּת עוֹלָם לְדֹרֹתֵיכֶם, בַּחֲדָשׁ הַשְּׁבִיעִי תַּחֲגוּ אֹתוֹ. מִבַּסֻּכֹּת תֵּשְׁבוּ, שִׁבְעַת יָמִים; כָּל-הָאֲזָרָח, בְּיִשְׂרָאֵל, יֵשְׁבוּ, בַּסֻּכֹּת. מִגַּלְמֶעַן, יִדְעוּ דֹרֹתֵיכֶם, כִּי בַסֻּכּוֹת הוֹשַׁבְתִּי אֶת-בְּנֵי יִשְׂרָאֵל, בְּהוֹצִיאִי אוֹתָם מֵאֶרֶץ מִצְרָיִם: אֲנִי, יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם."

(ויקרא בפסוקים ל"ד-מ"ג)

כפי ששמתם לב מהשער, חוברת זו מוקדשת **לשלושה חגים**, חג סוכות, חג שמחת תורה והחג שנעלם עם הזמן ולדעתי, הגיע זמנו לחזור לקדמת התודעה - חג "שמיני עצרת". לצערי, בימינו, כל שלושת החגים סובלים מחוסר ידיעה גדול, אפילו קיצוני, לגבי מהותם הדתית, מקור מנהגיהם והעבודה הרוחנית שניתן לעשות בהם. זו בדיוק הסיבה שהפכה את העבודה על החוברת הזו לקשה, אך מרתקת ומנגישה לחילוניים ודתיים כאחד, מידע קדום ופיפה במיוחד.

בין הנהגות לגבי חג סוכות, שמצאנו להן תשובה והבאנו לכם לכאן, היו: למה דווקא 4 מינים? ולמה נבחרו דווקא אלו? איך החג רלוונטי / קשור רוחנית לימינו? למה רק היום הראשון בו מוגדר "יום טוב" (איסור מלאכה, כמו שבת) ואחריו 6 ימי "חול המועד" שהם רק "חצי חגיגים" ומה משמעותם? מהו היום השביעי של החג ומה משמעותו (עם שם מוזר - "הושענה רבה") ומדוע אינו "יום טוב" (כמו למשל בפסח שגם היום הראשון וגם האחרון הם "יום טוב"), למה יש חג שצמוד לסוכות (כאילו היום השמיני מתחילת החג) בעל השם המוזר "שמיני עצרת", מה משמעותו ומה זה מעניין אותי היום? למה הוא מכונה גם "שמחת תורה" או שזה עוד חג שהצטרף לחגיגה? סלט חגים מסחרר ומבלבל ממש! אז הנה באנו לעשות סדר...:-)

אפרופו חג שמחת תורה שצמוד לסוכות בתור "היום השמיני של החג", זה חג "יחסית פשוט" כי הוא נחוג בבתי הכנסת. בעיני, חובה לקחת את הילדים לפחות פעם אחת שיראו ובעיקר ירגישו את שמחת החג בבית הכנסת. חוויה! גם לגבי הבאנו לכם כמה מאמרים מרתקים על מקורו והחיבור המודרני שלו לימינו אנו.

בחוברת חגיגית זו, כמו בחוברות של חגים אחרים, לא נגענו בנוסח המחמיר ביותר (חב"ד) של הטקסים הדתיים, כך שהמשכנו מסורת אבות בת אלפי שנים ומצד שני הוסיפו הסברים באופן שאמור לעשות חסד גם עם המודרני והעכשווי, בעידן המסכים, המידע-אינסטנט והנוער הדיגיטלי.

אני מקווה שתיהנו מהחוברת כמו שאני נהייתי לכתוב ולערוך את החוברת הזו, בשם כל צוות המתנדבים, אני מאחל לכם שפע בכל מישור, ברכת "והייתם אך שמחים" ושיהיה חג משמעותי ומלא החלטות טובות!

שלכם באהבה, אסף יערי.

שימו לב, החוברת מחולקת לשלושה, מתחילה בחג סוכות וממשיכה ביום חג "שמיני עצרת" ואחריו חג "שמחת תורה"

חג סוכות ("חג אסיף", "זמן שמחתנו"):

נקודה למחשבה - הקשר הרוחני בין כל חגי תשרי:

כזכור, בראש השנה חגגנו את בריאת האדם (היום השישי לבריאה) אך מצד שני התחלנו חשבון נפש וניסיון לכפר על חטאינו כי ביום זה, גם חטא האדם לראשונה לאלוקיו ולעצמו – חטא עץ הדעת.

לכאורה, היינו גם אנחנו, אמורים להישפט על חטאינו בראש השנה ולגזור את דיננו, אך היות ואלוקים הוא רחום וחנון ו"יודע לב וכליות" ומכיר אותנו.... קיבלנו עוד 10 ימים לחזור בתשובה ולקחת החלטות טובות – עד יום הכיפורים.

ביום הכיפורים עינינו את נפשנו וגופנו בחמישה איסורים (צום וכו') ובזמן "תפילת נעילה" חגגנו עם הקב"ה בתודה את מה שפסק לנו לשנה החדשה (בלי עוד לדעת מה קיבלנו) וננעלו שערי שמים.... לכאורה.

למה רק לכאורה?

כי ביהדות יש כוח חזק מאד לחרטה וחזרה בתשובה אבל כוח לא פחות משמעותי, לשמחת החיבור עם אלוקים והכרת התודה על "היש" הממלא את חיינו והממלאים את ליבנו באהבה ונפש רוממה. "והיית אך שמח".

אמנם, גזר דיננו כבר הוחלט בסיום יום הכיפורים, אך לפי המסורת הוא נכתב רק בסיום יום שמחת תורה ועד אז, עדיין יש לנו אפשרות להמתיק את הדין – רק הפעם לא **"עבודה רוחנית של צום וסבל" אלא בהיפוכו - "עבודה רוחנית" של שמחה גדולה!**

מהות החג, מקורו ואת מה בעצם אנחנו חוגגים!?

חג הסוכות הוא חג מהתורה עצמה, התורה אף מביאה טעם למצוות הישיבה בסוכה (ויקרא כ"ג, מב, מג):

"בַּסֻּכֹּת תֵּשְׁבוּ, שִׁבְעַת יָמִים; כָּל-הָאֶזְרָח, בְּיִשְׂרָאֵל, יֵשֵׁב, בַּסֻּכֹּת. מִגְּלִמְעוֹ, יֵדְעוּ דְרֹתֵיכֶם, כִּי בַּסֻּכֹּת הוֹשַׁבְתִּי אֶת-בְּנֵי יִשְׂרָאֵל, בְּהוֹצִיאִי אוֹתָם מֵאֶרֶץ מִצְרָיִם: אֲנִי, יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם."

על שם מצוות הסוכה נקרא חג זה "חג הסוכות", לפי שבימים אלה אנו מצווים לשבת בסוכה. הציווי לשבת בסוכה הוא זכר לסוכות בהן ישבו בני ישראל במדבר לאחר יציאתם ממצרים, בזמן נדודיהם וזכר לענני הכבוד, **שסוכנו** על בני ישראל בדרך...

חג הסוכות הוא אחד מ"שלושת הרגלים" - שלושת החגים המרכזיים בעולם היהדות המופיעים בתורה עצמה: פסח, שבועות וסוכות, והוא נמשך במשך שבועה ימים, מ"ט בתשרי ועד כ"א בו. "שלושת הרגלים" הם החגים המקראיים שבהם (כשיש בית מקדש) יש מצווה 'לעלות לרגל' לבית המקדש בירושלים לכבוד החג ולהביא קורבן לקב"ה.

היום הראשון של סוכות - ט"ו בתשרי נחשב כ"יום טוב" וחלים בו כל הדינים של איסור עשיית מלאכה ושאר הלכות יום טוב. בחו"ל, חוגגים את היום טוב הראשון במשך יומיים: ט"ו וט"ז בתשרי. הימים שבין ט"ז לכ" בתשרי נקראים בשם ימי "חול המועד". היום השביעי, האחרון של חול המועד סוכות נקרא "הושענא רבה" (הסבר בהמשך) ואינו "כמו שבת" כלומר לא מוגדר כ"יום טוב".

היום שלאחר "הושענא רבה", השמיני, הוא שוב "יום טוב", אבל הוא **בעצם חג אחר הצמוד לסוכות**, בעל שני שמות "שמיני עצרת" ו"שמחת תורה" (ראו בהמשך החוברת) ובארץ מאחדים את שני החגים ל"יום טוב" אחד. בחו"ל הימים האלה מופרדים לשניים שונים.

חציו השני של חודש תשרי מאופיין בשמחה מיוחדת, ולא לחינם. החגים סוכות (מכונה גם "חג אסיף" ו"זמן שמחתנו") וחג שמחת תורה מכונים בתנ"ך "זמן שמחתנו", ועליהם נאמר "ושמחת בחגך, והיית אך שמח!"

כשבית המקדש היה קיים היו מקריבים במהלך החג שבעים פרים, ובכך יש רמז לשבעים אומות העולם. חג הסוכות נותן אפוא את הכח וההגנה לעם ישראל להתקיים בשלום ובבטחון, "כבשה אחת בין שבעים זאבים".

בחג הסוכות שלוש מצוות מיוחדות: ישיבה בסוכה, ארבעת המינים ("נטילת לולב") ושמחת החג.

לחג הסוכות מספר מאפיינים: אושפיזין (בארמית - "אורחים"), שמחת בית השואבה (המעלה על נס את יסוד המים בחיננו), וקריאת מגילת קוהלת (זוכרים את "הכל הבל הבלים"? אז זה משם).

הידעתם?

סוכות הוא החג היהודי היחיד שאין לו "מאפייני אוכל" משלו...

אם כן, סוכות הוא חג מתמשך, ההולך ועולה בדרגת השמחה שבו, ההיפך הגמור מאווירת הנכאים של יום כיפור ומתחיל את השנה ב"רגל ימין" (חג מכונה בתורה "רגל") אך גם עם כמה נושאים מרתקים למחשבה ותיקון עצמי...הנה כך:

על החג ומצוותיו:

ישיבה בסוכה:

קירות הסוכה נקראים בשם "דפנות", וה"סכך" הוא כינוי לעלים המכסים את הסוכה מלמעלה. המילה "סכה" מגיעה מן השורש ס.כ.כ. שמשמעותו: מבנה ה"סוכך" על האנשים שבתוכו, ומכאן נובע גם שמו של ה"סכך". התורה מביאה טעם למצוות הישיבה בסוכה:

"אֲךָ בַּחֲמִשָּׁה עָשָׂר יוֹם לַחֹדֶשׁ הַשְּׁבִיעִי בְּאַסְפְּכֶם אֶת תְּבוּאֵת הָאָרֶץ תַּחֲגֹוּ אֶת חַג ה' שִׁבְעַת יָמִים בַּיּוֹם הָרִאשׁוֹן שִׁבְתֹּן וּבַיּוֹם הַשְּׁמִינִי שִׁבְתֹּן. וּלְקַחְתֶּם לָכֶם בַּיּוֹם הָרִאשׁוֹן פְּרִי עֵץ הָדָר כַּפַּת תְּמָרִים וְעֵנֶף עֵץ עֵבֶת וְעָרְבִי נָחַל; וּשְׂמַחְתֶּם לִפְנֵי ה' אֱלֹהֵיכֶם שִׁבְעַת יָמִים. וְחַגְתֶּם אֹתוֹ חַג לַה' שִׁבְעַת יָמִים בַּשָּׁנָה חֻקַּת עוֹלָם לְדֹרֹתֵיכֶם בַּחֹדֶשׁ הַשְּׁבִיעִי תַּחֲגֹוּ אֹתוֹ. בְּסֻכּוֹת תֵּשְׁבוּ שִׁבְעַת יָמִים כָּל הָאֲזָרָח בְּיִשְׂרָאֵל יֵשְׁבוּ בְּסֻכּוֹת. לְמַעַן יָדְעוּ דֹרֹתֵיכֶם כִּי בְּסֻכּוֹת הוֹשַׁבְתִּי אֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל בְּהוֹצִיאִי אוֹתָם מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם אֲנִי ה' אֱלֹהֵיכֶם" (ויקרא כג, לט – מג)

בשבעת ימי החג מצווה לשבת בסוכה ולהשתמש בה בכל השימושים הרגילים של בית, כפי הציווי: "תשבו כעין תדורו". על כן יש לגור בסוכה ממש: לאכול, לשתות ולישון בה כל שבעת ימי החג.

יש שסברו כי הטעם לבניית סוכה הוא הבעת אמונה בקב"ה וקבלת מלכותו, כיוון שהאדם מתבקש לעזוב את ביתו החזק והמוגן ולהתגורר בחוץ במקום רעוע, דווקא בעונה בה מזג האוויר מתחיל להתקרר. חז"ל קראו לסוכה "צילא דמהמנותא" - "צל האמונה" (בארמית), מכיוון שהאדם שם מבטחו בהשגחת הקב"ה ולא באמצעים פיזיים שונים כמו קירות בטון.

המצווה לזכור את יציאת מצרים היא מיסודות האמונה היהודית, ומצוות רבות במשך השנה נובעות מהצורך 'לשמר' ולהשריש בליבנו את סיפור יציאת מצרים, שאחריה הפכנו לעם הנבחר בקבלת התורה בהר סיני, מאת בורא העולם בכבודו ובעצמו.

למרות שיציאת מצרים היתה בחודש ניסן, אנו חוגגים את חג הסוכות דווקא בחודש תשרי - חודש סגרירי, ממש לפני בוא החורף - משום שדווקא בעונה כזו ניכרת העובדה שאנו יושבים בסוכה מפני ציווי השם ולא מצד מזג האוויר הלוחט שבחוץ.

הישיבה בסוכה היא "מִצְוַת עֲשֵׂה" התלויה בזמן, ולכן הגברים חייבים בה והנשים פטורות ממנה.

אז הנה משהו "לקחת לעצמינו" מחג הסוכות:

אתה יושב בסוכה, אוכל, משוחח, מתעסק ב"סתם" דברים שלך, של קיומך הפיזי - ובכל זאת, כל אותה שעה מקיים בכל רגע את מצוות ישיבה בסוכה ואתה קשור כל הזמן עם אלוקים! התעסקת עם ענין שלך – אבל אתה קושר את עצמך באותו זמן לאלוקים.

ככה גם בחיים: להיות קשורים עם הקב"ה זה לא רק בתפילה בבית כנסת או בשיעור תורה בישיבה בבני ברק. להיות קשורים עם אלוקים זה גם ביומיום, באוניברסיטה, בשיחה עם חבר או בארוחת בוקר בקניון. בכל העניינים שלך, אף הפיזיים והחומריים – כדאי לך להיות קשור עם אלוקים, ממש כאילו אתה מוקף בסוכה עם סכך מגן מלמעלה...

אכילה בסוכה:

יש כללים רבים כיצד בונים סוכה, אך כיום, יש "סוכות" מוכנות שרק מרכיבים וגם הסכך כבר מוכן שאין זו בעיה כלל. מי ששם ענפי תמר או עצים אחרים, ישים נא לב שהצל מרובה מהשמש ושניתן לראות את הסכך דרך הסכך. אין לקשור את הסכך אלא עם חוט טבעי, כמו פשתן או חבל (לא אזיקונים או חוט ברזל). הסוכה צריכה להיות עשויה משלוש דפנות לפחות, העשויות מחומר חזק וקשיח. עושים בסוכה 'קידוש', מברכים "לישב בסוכה" ו"שהחיינו". מעתה ועד שמת- תורה (ולא עד בכלל) אוכלים כל ארוחה בסוכה ובייחוד לפחות בלילה הראשון של החג. ההלכה קובעת שאם אדם מרגיש צער, חוסר נוחות וכדומה במהלך הישיבה בסוכה, אזי הוא 'פטור' ממצווה זו. כשירד גשם, לדוגמה, אין חיוב לאכול או לישון בסוכה.

בכל פעם שיושבים בסוכה במהלך החג ואוכלים לחם או מיני מאפה (עוגות וכדומה), מוסיפים ברכה מיוחדת על הישיבה בסוכה (ראו טקס מפורט ב"קידוש", בהמשך):

"בְּרוּךְ אַתָּה אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם, אֲשֶׁר קִדְּשָׁנוּ בְּמִצְוֹתָיו, וְצִוָּנוּ לֵישֵׁב בַּסֻּכָּה" (בשעת ברכת "לישב בַּסֻּכָּה" יש להביט בסכך שמונח מעל הסוכה, ורק כאשר אוכלים מאכל שעשוי מחמשת מיני דגן ו/או כששתיים יין)

בפעם הראשונה שבה מקיימים את המצווה, מברכים גם את ברכת "שהחיינו":

"בְּרוּךְ אַתָּה אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם, שֶׁהַחַיִּינוּ וְקִיַּמְנוּ וְהִגִּיעָנוּ לְזֶמַן הַזֶּה."

זו מצווה לאכול את כל ארוחות החג הכוללות לחם, מיני מאפה או שתיית יין בסוכה. רבים אף מהדרים ולא אוכלים או שותים כלום מחוץ לסוכה!

ארבעת המינים:

מלבד מצוות הישיבה בסוכה, יש מצווה נוספת בחג הסוכות – "נטילת ארבעת המינים" או בשמו המקובל – "נטילת לולב". "ליטול" אין הכוונה "לקחת" בדיוק כמו בטקס "נטילת ידיים" שלא לוקחים אותן לשום מקום...חחח...אלא מלשון "להשתמש, לטהר". על ארבעת המינים מברכים במהלך שעות היום, במשך כל ימי חג הסוכות, חוץ משבת.

ארבעת המינים הם: אתרוג אחד, לולב אחד, שלושה הדסים לפחות ושתי ערבות. כל אלו אגודים יחד באגד אחד.

וכך נאמר בתודה לגבי מצוות ארבעת המינים:

"אך בחמשה עשר יום לחדש השביעי, באספכם את-תבואת הארץ, תחגו את-חג-יהוה, שבעת ימים; ביום הראשון שבתון, וביום השמיני שבתון. ולקחתם לכם ביום הראשון, פרי עץ הדר (הוא האתרוג) כפת תמרים (לולב), וענף עץ-עבת (הדסים), וערבי-נחל (ערבות); ושמתם, לפני יהוה אלהיכם שבעת ימים. וחגתם אתו חג לה', שבעת ימים בשנה: חקת עולם לדוריכם, בחדש השביעי תחגו אתו." (ויקרא כג, ל"ט-מ"א)

הברכות:

"ברוך אתה ה' אלוקינו מלך העולם אשר קדשנו במצוותיו וציוונו על נטילת לולב."
הלולב מוזכר בברכה מאחר שהוא הציור הבולט והמרכזי של ארבעת המינים.

בפעם הראשונה בה מקיימים את המצווה, מוסיפים גם את ברכת "שהחיינו":

"ברוך אתה אדוני אלהינו מלך העולם, שהחיינו וקיימנו והגיענו לזמן הזה."

זמן הנטילה: יוצאים ידי חובת המצווה במשך כל היום - מהנץ החמה ועד השקיעה (ובדיעבד, אפשר גם מעלות השחר, אם לא יוכל אחר כך ליטול לולב, וכן אחרי השקיעה – עד צאת הכוכבים, ובלי ברכה). הזמן העיקרי של נטילת הלולב והנענועים הוא בעת אמירת ההלל והקפת הבימה בהושענות בתפילת שחרית בבית הכנסת.

החייבים: כל הגברים בני מצווה חייבים. נשים פטורות, כדין "מצות עשה" שהזמן גרמה, אבל נשים רבות נוהגות ליטול ואף להקפיד על קיום המצווה. הפסיקה האשכנזית מתירה גם לנשים לברך "אשר קדשנו במצוותיו וציוונו....".

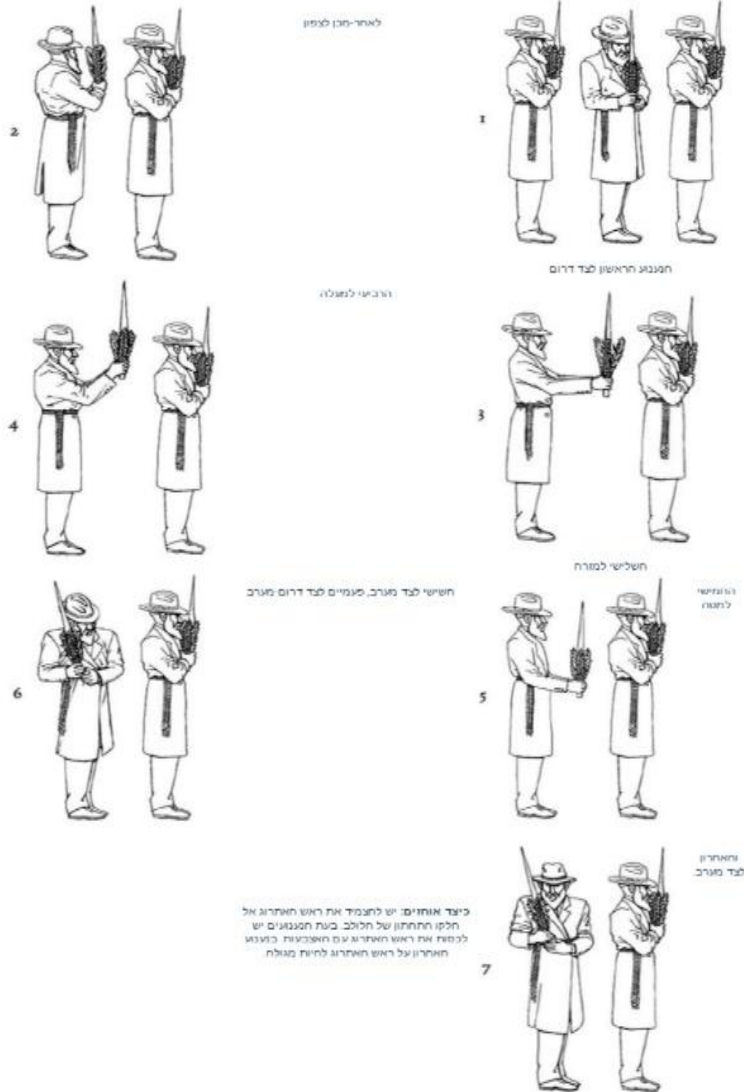
דיני המינים: הזיהוי המדויק של הצמחים, הפרטים הכשרים והפוסלים, המהודר ושאינו מהודר – מצריכים דיון ארוך ומפורט. כיום, לרוב העולם אין בכך צורך – בשווקים מוכרים ארבעת המינים מפוקחים ומבוקרים, עם הכשרים ברמות הידור שונות, ובמחירים סבירים. אין צורך להוציא הון עתק על ארבעת המינים.

אופן הנטילה: כדי לצאת ידי חובה, די להגביה את ארבעת המינים יחד, כדרך גידולם (הראש כלפי מעלה). המנהג הוא גם לנענע אותם לארבע רוחות השמים, למעלה ולמטה. יש סדרים ומנהגים שונים באופן הנענועים ונזכירם בהמשך - בסדר התפילה.

כיצד "נוטלים לולב" מדריך מצוייר

כך תברכו על ארבעת המינים

יש לעמוד עם הפנים למזרח. אחוז את הלולב ביד ימין ואמרו את הברכה "על נטילת לולב". אחוז את האתרוג בצד שמאל. ביום הראשון של החג (או בפעם הראשונה שמברכים על הלולב במשך החג) יש לומר את הברכה "שהחיינו". לאחר-מכן מנענעים את הלולב והאתרוג 3 פעמים לכל רוח.

מתוך "סידור תהילת ה'" באדיבות קה"ת.

ושמחת בחגך:

התורה כותבת:

וְשִׂמְחַתְּ בַּחֲגֵךְ אֶתֶּךָ וּבְנֵךְ וּבִתְּךָ וְעַבְדְּךָ וְאֻמָּתְךָ וְהַלְוִי וְהַגֵּר וְהִיטֹם וְהָאֲלֻמָּנָה אֲשֶׁר בְּשַׁעְרֶיךָ (דברים, ט"ז פסוק י"ד)

יש בחג זה מצווה מיוחדת לשמוח, לפיכך נקרא החג גם "זמן שמחתנו", וכך מופיע שמו בתפילות החג.

וכך נאמר בתלמוד (תלמוד בבלי, פסחים ק"ט, ע"א):

שנאמר "ושמחת בחגך", במה משמחם? ביין. רבי יהודה אומר: אנשים בראוי להם ונשים בראוי להם - ביין, ונשים במאי? תני רב יוסף: בבבל - בבגדי צבעונין, בארץ ישראל - בבגדי פשתן מגוהצין. תניא רבי יהודה בן בתירא אומר: בזמן שבית המקדש קיים אין שמחה אלא בבשר שנאמר "וזבחת שלמים ואכלת שם ושמחת לפני ה' אלהיך", ועכשיו שאין בית המקדש קיים, אין שמחה אלא ביין, שנאמר "ויין ישמח לבב אנוש"

מגמרא זו אנו לומדים, כי כיום, בזמן שבית המקדש אינו קיים, מצוות השמחה ביום טוב היא בקניית מתנות לאנשי הבית (כל אחד לפי מה שישמח אותו), באכילת בשר ושתיית יין.

כבוד יום טוב:

בנוסף למצוות השמחה ביום טוב, ישנה גם מצווה לכבד את היום, ועל כן נהוג להסתפר, להתנקות חגיגית ולהחליף לבגדי חג. כמו כן, יש להכין את הבית כראוי בסידורו ובניקיונו. המסורת שלנו מדגישה כי "חלק מעניין "כבוד יום טוב" הוא גם **לטרוח בעצמו** בהכנות אף אם יש לו עוזרים רבים שיעשו זאת."

עונג יום טוב:

עניין נוסף הוא החובה לענג גופו ביום טוב על ידי ריבוי מאכלים טובים, עריכת שתי סעודות גדולות וריבוי האור בבית. כחלק מעניין עונג יום טוב קבעו חז"ל איסור לאכול בערב יום טוב אחר חצות היום, כלומר כמה שעות לפני הארוחה החגיגית, כדי שיכנס לחג כשהוא רעב ויאכל בתיאבון ובתענוג.

"שמחת בית השואבה":

כל חג הוא חג שמח, אך חג הסוכות הוא שמח במיוחד עד שאחד משמותיו, כאמור הוא "זמן שמחתנו". חג הסוכות נחשב לחג שמח במיוחד, הן משום שבו ישנה מצווה מיוחדת מהתורה לשמוח: **"וְשִׂמְחַתְּ בַּחֲגֵךְ"**, הן משום שהוא החג המסיים את השנה החקלאית, ובתקופה זו אוספים את התבואה, והן משום שהוא מגיע מיד לאחר יום הכיפורים, ואנו מביעים את שמחתנו ובטחונו בכך שזכינו בדין ונחתמנו לחיים ארוכים. ואכן, בבית המקדש בירושלים היו נערכות בכל לילה של חג הסוכות חגיגות של "שמחת בית השואבה" רבות משתתפים, לציון טקס מיוחד בו היו שואבים מים שנוסכים על המזבח. ברחבי הארץ ובעולם נערכות חגיגות שמחות במיוחד.

מדוע עורכים "שמחת בית השואבה" בחג הסוכות?

במהלך החג, עורכות קהילות רבות ברחבי העולם אירועי "שמחת בית השואבה". האירועים נערכים ברוב עם וכוללים שירה וריקודים לצלילי כלי נגינה. מה מקור המנהג? ומה הקשר לחג הסוכות? לשם כך עלינו להתוודע מעט אל סדר

עבודת הכהנים בבית-המקדש. העבודה העיקרית בבית-המקדש היתה הקורבנות, ולצד ההקרבה היו מנסכים (יוצקים) יין בפינה מיוחדת על-גבי המזבח. עבודה זו נקראת "ניסוך היין". פעם אחת בשנה, במהלך חג הסוכות, היו **מנסכים מים** על-גבי המזבח. את המים היו שואבים **ממעין השילוח** בטקס חגיגי ומיוחד, ובלילות החג נערכו חגיגות המוניות בבית-המקדש בהשתתפות העם העולה לרגל. החגיגות נקראו "שמחת בית השואבה" על שם שאיבת המים, והשמחה בהם היתה גדולה כל-כך שעליה אמרו:

"מי שלא ראה שמחת בית השואבה, לא ראה שמחה מימיו". החגיגות נערכו בימי "חול המועד", ומיד במוצאי החג הראשון החלו ההכנות. בחצר עזרת הנשים הוצבו מנורות גבוהות שהאירו באור יקרות את האיזור כולו; מרפסות מיוחדות הוקצו עבור הנשים לתצפית טובה, בעוד הגברים עמדו למטה. חסידים ואנשי מעשה היו רוקדים ומבצעים פעלולים באבוקות של אש; הם היו אומרים **"אשרי ילדותנו שלא ביישה את זקנותנו"** (מאושרים אנו שזכינו ללכת בדרך טובה כבר מגיל צעיר). בעלי התשובה היו אומרים: **"אשרי זקנותנו שכיפרה את ילדותנו"** (שבנו מדרכנו הרעה, ומאושרים אנו שכעת אנו בדרך טובה), ואלו ואלו היו אומרים: **"אשרי מי שלא חטא, ומי שחטא ישוב וימחול לו"**.

אירועי שמחת בית השואבה בימינו נערכים "זכר למקדש", לשמחה הגדולה שנערכה אז, מתוך תקווה ותפילה שיבנה בית המקדש במהרה בימינו, ונזכה לשוב ולהשתתף בשמחת בית השואבה הגדולה בירושלים עיר הקודש. על השמחה נאמר שהיא מפילה מחיצות ופותחת לבבות. הצטרפו לשמחה ולריקודים!

אושפיזין (המילה הארמית ל"אורחים") / הכנסת אורחים:

מהו המקור למסורת ה'אושפיזין'?

בספר הזוהר הקדוש (פרשת אמור, קג-קד) נאמר כי כאשר בני ישראל יוצאים מבתיהם אל הסוכות, הם זוכים לקבל את פניה של השכינה, ושבעה צדיקים יורדים מגן-העדן ובאים לבקרם בסוכה:

"הוֹד קִדְשֵׁת שְׁבַעַה אוֹשְׁפִיזִין עֲלָאִין קְדִישִׁין, אֲבוֹת הָעוֹלָם, שְׁבַעַת הָרוּעִים, אֲבָרָהִם, יִצְחָק, יַעֲקֹב, מֹשֶׁה, אֶהֱרֹן, יוֹסֵף וְדוֹד, נִמְצְאֵת בְּסֻכָּה. לְפִיכָךְ הַיּוֹשֵׁב בְּסֻכָּה עָלָיו לִשְׁבֹּת בְּדֶרֶךְ אֶרֶץ, בְּכָבוֹד וּבְהֹדָר, וּבְמִיחָד יֵשׁ לְהִזָּהֵר מֵאֵד לְהִתְרַחֵק מִמֶּדֶת הַפֶּעַס וְהַהִקְפָּדָה בְּתוֹךְ הַסֻּכָּה, וְלֹא יָרִים אֶת קוֹלוֹ עַל בְּנֵי בֵיתוֹ, לְכָבוֹד הָאוֹרְחִים רַמִּי הַמַּעֲלָה. נָכוֹן לְהִבְיֹא פֶסַח מִפְּאֹר לְכָבוֹד הָאֲשָׁפִיזִין, מַעֲיִן דְּגֻמָּא לָמָּה שְׁמַבְיָאִים בָּעֵת הַמִּילָה פֶסַח לְכָבוֹד אֱלִיהוּ הַנִּבְיָא זְכוֹר לְטוֹב."

על פי הקבלה, בכל יום של חג הסוכות באים שבעה אורחים מיוחדים לסוכתם של כל אחד ואחת. אורחים אלו מכונים בארמית בשם 'אושפיזין' [=אורחים]. למרות שבכל יום באים כל שבעת האורחים ביחד, כל יום מוקדש במיוחד לאחד מהם.

כיצד מקבלים את פניהם של האושפיזין?

אורחים פיזיים אנו מכבדים בכוס משקה ודבר טעימה. אך האושפיזין שבאים לבקר בחג הסוכות מבקרים רק במימד הרוחני.

אז כיצד ניתן לקבל את פניהם ולכבד אותם?

ישנם קהילות רבות שנוהגות לקרוא טקסט שמזמין את האורחים. בדרך-כלל הטקסט הוא בארמית (ראו בקידוש), והוא נפתח במילים הבאות:

"בואו אורחים עליונים קדושים, בואו אבות עליונים קדושים, ושבנו בצל האמונה העליונה [הסוכה]".

וכך ממשיכים להזמין את האורחים, בכל יום מזמינים את האורח העיקרי של אותו היום: **"יבוא אברהם האהוב ועמו יצחק, יעקב, יוסף, משה אהרן ודוד, בסוכות תשבנו, שבו אורחים עליונים שבו, שבו אורחי האמונה שבו."**

בקרב חסידי חב"ד וכן בקהילות אחרות, לא נהוג להזמין את האורחים בשם. עם זאת, נהוג לומר דברי תורה ולשוחח במעלת האורחים של אותו הערב. אפרופו חב"ד, מעניין לציין כי הרבי השישי של חב"ד, "הריי"ש" - רבי יוסף יצחק שניאורסאהן, ציין כי לצד האושפיזין המפורסמים, באים לבקר גם "אושפיזין חסידיים": מנהיגי ומייסדי תנועת החסידות ותנועת חסידות חב"ד.

הריי"ש מנה את שבעת האורחים הבאים:

- רבי ישראל בן אליעזר, הידוע כבעל שם טוב (בעש"ט) היה מקובל ומנהיג ציבור יהודי במזרח אירופה, הנחשב לאבי תנועת החסידות, -1698
1760
- רבי דב פער ממזריטש מכונה "המגיד ממזריטש" היה תלמידו של הבעל שם טוב ויורשו בהנהגת תנועת החסידות. 1704-1772
- רבי שניאור זלמן מלאדי - המכונה גם "אדמו"ר הזקן", "בעל התניא" ו"בעל שולחן ערוך הרב" ע"ש ספרים שכתב. מייסד תנועת חסידות חב"ד והאדמו"ר הראשון בשושלת זו, עמד בראשה משנת 1771 ועד לפטירתו בשנת 1813
- רבי דובער שניאורי, המכונה "אדמו"ר האמצעי", היה האדמו"ר השני בשושלת אדמו"רי חסידות חב"ד, שעמד בראשה משנת 1813 ועד לפטירתו בשנת 1827
- רבי מנחם מנדל שניאורסון "הצמח צדק", היה האדמו"ר השלישי בשושלת אדמו"רי חסידות חב"ד. עמד בראשה משנת 1828 ועד לפטירתו בשנת 1866
- רבי שמואל שניאורסון, "המהר"ש", היה באדמו"ר הרביעי, עמד בראש חסידות לובביץ' משנת 1866 עד פטירתו בשנת 1882
- רבי שלום דובער שניאורסון, מכונה "האדמו"ר הרשב"י", היה האדמו"ר החמישי בשושלת אדמו"רי חסידות חב"ד ליובאוויטש, שעמד בראשה משנת 1882 ועד לפטירתו בשנת 1920. מייסד ישיבות "תומכי תמימים" ו"תורת אמת".

החסידים עצמם הוסיפו גם את הרבי השישי והרבי השביעי של חסידות חב"ד שבאים אף הם לסוכה:

- רבי יוסף יצחק שניאורסון "הרייז" היה האדמו"ר השישי בשושלת אדמו"רי חסידות חב"ד ליובאוויטש, שבראשה עמד משנת 1920 עד פטירתו בשנת 1950
- רבי מנחם מנדל שניאורסון, "הרבי מלובביץ'" היה האדמו"ר השביעי והאחרון של חסידות חב"ד, החל משנת 1951. מכונה הרבי מלובביץ' ובחסידות עצמה בקיצור הרבי. הקים את "מפעל השלוחים" ובתי חב"ד במקומות רבים בעולם, והכריז על עשרה מבצעים לעידוד קיום מספר מצוות.

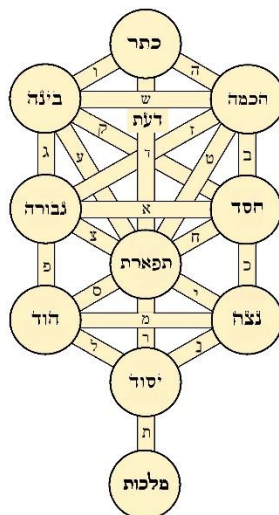
מתי מזמינים?

המנהג להזמין את האושפזין בעת הכניסה לסוכה לצורך סעודה. הזמנת האושפזין אינה שייכת דוקא לבעל הבית, אלא אלו המקפידים על מנהג זה נוהגים שכל אחד מאנשי הבית אומר את הנוסח בעצמו, או שאחד מבני הבית אומר את הנוסח בקול רם וכולם מאזינים לדבריו ומצטרפים עמו.

רגע של קבלה / פילוסופיה יהודית מעמיקה:

חשיבות האורחים באה לידי ביטוי במידות המיוחסות להם. סדר האושפיזין הנהוג לפי המנהג האשכנזי הוא כפי **סדר לידתם** של האישים המוזכרים, ולפי המנהג הספרדי והחסידי לפי **סדר הספירות** המקביל לשבע הספירות התחתונות בעץ הספירות הקבלי. **שלוש הספירות העליונות** "שייכות רק לאלוקות"....מכאן הביטוי "הייתי ברקיע השביעי", כלומר "הכי גבוה שבן אנוש יכול להגיע אליו".... בכל יום של החג, מיוחסת חשיבות מיוחדת למידה הקשורה באורח של אותו היום, הנותנת לנו נקודת למחשבה מרתקת על חיינו, כך:

היום הראשון - אברהם – ספירת חסד - ספירת החסד היא רצון לתת ללא סייגים ותנאים. כמו מאלוקים, אלינו הברואים. היא מייצגת את הנתינה ללא גבולות, את האדם הטוב המלא בגמילות חסדים. מייצגת באופן מובהק את הרוחניות והמיסטיקה.

היום השני - יצחק – ספירת גבורה - ספירת הגבורה מוצבת מול ספירת החסד ותפקידה לאזן את הנתינה "המוגזמת" היוצאים מהחסד (הזרוע הנטויה). הגבורה מייצגת את הראיה המעשית מתוך חסכנות ובכך מאזנת בין נתינה ובין קבלה.

היום השלישי - יעקב – ספירת תפארת - ספירת תפארת נמצאת מתחת לחסד וגבורה בעמוד האמצעי. תפארת מקשרת בין הכוחות המנוגדים שבספירות חסד וגבורה ותפקידה ליצור הרמוניה עדינה בין דין ורחמים, נתינה וקבלה. היא משמשת מאזניים בין הזכריות (ימין) לנקביות (שמאל), בין הסוער לשקט. **היום הרביעי - משה – ספירת נצח** - מיקומה על קו ימין מתחת לספירת החסד ובשל כך מייצגת יישום גשמי (צעדים מעשיים) של רצון לתת בלי גבול שהיה עד כה בגדר פוטנציאל בלבד. היא מייצגת את הפן הזכרי שנמצא בכולנו (בגברים הוא יותר משמעותי אך קיים גם בנשים) שתפקידו להפרות תהליכים יצירתיים כדי שיוכלו להתגשם.

היום החמישי - אהרן – ספירת הוד - מיקומה של ספירת הוד הוא על קו שמאל מתחת לספירת הגבורה והיא מייצגת יישום גשמי (צעדים מעשיים) של מחשבות תוך שימת דגש על שיקולי עלות-תועלת. מייצגת את הפן הנשי שנמצא בכולנו (בנשים הוא יותר משמעותי אך קיים גם בגברים). **היום השישי - יוסף – ספירת יסוד** - מיקומה בקו האמצע מתחת לספירת תפארת. בספירת יסוד נאגרים כל תכונות השפע האלוקי המגיע, כמו מן משמיים, מהספירות העליונות. תכליתה של ספירת יסוד היא להטמיע בנו את הרצון לחיות ולספוג את הנאות החיים. מייצגת את עיקרון המחשבה הפתוחה. **היום השביעי - דוד – ספירת מלכות** - חיי היומיום שלנו. התגשמות הפוטנציאל, הביטוי הפיזי של "יש" מ"אין".

ובמימד הפיזי, מה עושים עם האושפיזין ומצוות הכנסת האורחים?

היות וכתוב: **וְשִׂמַחְתָּ בַּחֲגֵךְ אֶתָּה וּבִנְךָ וּבִתְּךָ וְעַבְדְּךָ וְאִמָּתְךָ וְהַלֵּוִי וְהַגֵּר וְהָאֲלֻמָּנָה אֲשֶׁר בְּשַׁעְרֶיךָ**, לכבוד האושפיזין וכמו בכל חג וכינוס של שפע, יש הנוהגים להזמין עניים לאכול בסוכה. משפחות רבות פותחות את שערי הסוכה עבור אורחים יחידים, חיילים בודדים, או משפחות נזקקות ומציעות להם לבוא ולהתארח אצלן לרגל החג. סוכות אלו מכונות בשם: סוכות "כָּל דְּכָפִין" (מונח הלכות מליל הסדר, בו אנו מכריזים: "כָּל דְּכָפִין יִיָּתִי וְיָכֹל" - "כל מי שרוצה, מוזמן לבוא ולאכול").

כמובן שמצוות הכנסת אורחים היא מצווה גדולה במשך כל השנה, אך במיוחד בחג: לצד האושפיזין והדמויות הרוחניות המופיעות אצלכם בסוכה, הזמינו את השכנים, את קרובי המשפחה ואפילו זרים; פיתחו את דלתות הסוכה לרווחה ושתפו את כולם בשמחת החג...

חול המועד:

חג הפסח וחג הסוכות נפתחים ביום טוב ולאחריו נמצאים ימי חול המועד. חג הפסח הוא שבעה ימים, ומתוכם חמישה ימים – חול המועד. בחג הסוכות היום האחרון אינו יום טוב ולכם יש בו ששה ימים – חול המועד.

ימי חול-המועד לא חייבים במצוות 'כבוד' ו'עונג' כמו ביום-טוב, ועם זה הם אסורים בהספד ובתענית, ו"**כל שבעת ימי הפסח ושמונת ימי החג...** **חייב האדם להיות שמח וטוב-לב, הוא ובניו ואשתו ובני-ביתו וכל הנלווים אליו.** ושמחה זו היא מצוות-עשה מן התורה, שנאמר (דברים טז, יד): **"ושמחת בחגך, אתה ובנך ובתך..."**

בימי חול המועד חובה ללבוש בגדים נאים וחגיגיים, מתוך שמחה (ויש המחייבים ללבוש בגדי שבת). נהוג שבכל ימי חול-המועד פרוסה על השולחן מפה נאה, כמו ביום-טוב.

רצוי לאכול בכל יום סעודה של לחם. מכיוון ש"אין שמחה אלא ביין" – חובה (על הגברים) לשתות 'רביעית' יין (או מיץ ענבים) בכל יום מימי החג. רצוי לאכול ('כזית') בשר, ולפחות לאכול בשר עוף.

על ראש המשפחה מוטלת החובה לשמח את אשתו וילדיו ואת כל הנלווים אליו. "כיצד משמח? הקטנים – נותן להם קליות ואגוזים (=ממתקים), והנשים – קונה להן (אפילו בחול-המועד) בגדים ותכשיטים כפי ממונו", ולפחות נעליים חדשות לכבוד החג.

ככלל, לא דיי בפעולות המתחייבות לשם שמחה, אלא על האדם להיות בשמחה כל שעות היום, וגם השרוי בצער חלילה, אסור לו לעשות במועד דבר שעלול להרבות את צערו.

מעמדם של ימי חול המועד הוא מעמד ביניים, מצד אחד חול ומצד שני מועד, ולכן הם נקראים 'חול המועד'. מצד אחד הם כלולים בימי החג, ומצווה מהתורה לשמוח בהם ורק על ידי צירופם, חג הפסח וחג הסוכות הם שבעה ימים. בפסח אסור לאכול בהם חמץ, ובסוכות מצווה לשבת בהם בסוכה כמו בחג הראשון. ואף הם נכללים בחגים שנקראים 'מקראי קודש', מנגד, כאשר התורה התייחסה אל הימים באופן מפורט, הדגישה שהיום הראשון והאחרון הם 'מקראי קודש' ואסור לעשות בהם מלאכת עבודה. הרי שימי חול המועד אינם 'מקראי קודש' לעניין איסור מלאכה, ולכן מותר לעשות בהם מלאכות לצורך החג או כדי למנוע "הפסד" כלומר הדרדרות העסק. נהוג לא להתחיל בהם עסקה חדשה או יוזמות חדשות לחלוטין. אין ברכה.

הושענא-רבה וחביטת הערבות:

הושענא רבה (בארמית – ישועות גדולות) הוא כינויו של היום השביעי בסוכות. לפי האמונה, זהו היום שבו נגמר דין העולם. הגם שהדין נחתם ביום הכיפורים. אבל הקדוש-ברוך-הוא אינו גומר את החתימה ביום-הכיפורים אלא ממתין עד 'הושענא רבה', ואז הוא מעניק לנו ולכל ישראל "גמר חתימה טובה". לפי הקבלה, בחג הסוכות נידונים על המים, לכן מתפללים ביום זה על המים וביום זה הנהיגו הנביאים (מטעמים המבוססים על תורת הקבלה) לחבוט בקרקע 5 חבטות עם 5 ערבות מאוגדות.

מהו יום הושענא רבה, ומה עושים בו:

ביום השביעי והאחרון של חג הסוכות מופיע יום מיוחד: יום הושענא רבה – "ישועות גדולות". בזהר נאמר על יום זה כי **"ביום השביעי של חג [הסוכות] הוא סוף דין העולם ופתקים יוצאים מבית המלך."** כך פשט האיחול בארמית "פתקא טבא" [=פתק טוב] או באידיש "א גוטן קוויטל".

כיום, המצוות העיקריות של חג הסוכות הן ישיבה בסוכה, שמחת החג ונטילת ארבעת המינים. אך כאשר בית המקדש עמד בירושלים, הייתה מצווה נוספת: מצוות הערבה.

בנוסף לערבה שנטלו כחלק מארבעת המינים, היו מציבים ענף גבוה של ערבה ליד המזבח, והכוהנים היו מסתובבים סביב למזבח ומתפללים לבורא העולם: "אנא ה', הושיעה נא!" ולדיעה אחרת בתלמוד הם היו אומרים "אני והוא הושיעה נא!" בכל יום מימי חג הסוכות, היו הכוהנים מקיפים את המזבח פעם אחת בלבד. בהושענא רבה הם היו עורכים **שבע הקפות סביב למזבח.**

גם כיום אנו עורכים מנהגים שונים כזכר ליום הושענא רבה שנחגג במקדש. בנוסף לכך, מכיוון שיום זה הוא יום גמר וחיתום הדין, אנו מקדישים תפילות מיוחדות להתפלל לבורא העולם שיחתום את דיננו לטובה.

בליל הושענא רבה, רבים נוהגים להישאר ערים כלילה וללמוד בתורה. מנהג נפוץ במיוחד הוא לקרוא את ספר דברים, ולאחר-מכן את כל ספר תהילים (על פי הקבלה אין לקרוא תהילים בחציו הראשון של הלילה), ולפיכך קריאת תהילים מתבצעת רק לאחר חצות הלילה. בספרי תהילים מופיעה תפילה מיוחדת ללילה זה הנאמרת לאחר אמירת כל ספר.

בתפילת השחרית, בכל יום מחג הסוכות נוהגים להקיף את הבימה בבית הכנסת פעם אחת ולומר את נוסח ה"הושענות", המבוסס על תפילת הכוהנים בבית המקדש. ביום הושענא רבה אנו מקיפים את הבימה שבע פעמים, ומוסיפים תפילות רבות לגשמי ברכה, פרנסה טובה, ביאת המשיח ועוד. בתום אמירת ה"הושענות" נוטלים חמש ערבות וחובטים אותם בקרקע, ולאחר-מכן אומרים "יהי רצון" שחובר למעמד מיוחד זה.

אחר הצהריים, במקומות בהם אוכלים בסוכה רק שבעה ימים [בחול"ל רבים נוהגים לאכול בסוכה גם ביום שמיני עצרת], נכנסים אל הסוכה זמן קצר לפני סוף היום כדי "להיפרד מן הסוכה." כאשר יום הושענא רבה מסתיים, חג שמיני עצרת ושמחת תורה פורש עלינו את כנפיו. אנו בטוחים ומאמינים שבורא העולם חתם אותנו לשנה טובה ומאושרת בכל הפרטים.

טקסי חג סוכות (בשמחת תורה יש רק קידוש):

1. הדלקת נרות
2. נטילת לולב (ברכת ארבעת המינים)
3. הזמנת אושפיזין
4. קידוש + סעודת חג
5. ברכת המזון

1. הדלקת נרות:

את החג נפתח כאשר הנשים והבנות ידליקו נרות של יום טוב, משעתיים לפני כניסת החג ועד זמני כניסת החג (כל עיר והזמן שלה, מפורסם באינטרנט). בהדלקת הנרות נאמר שתי ברכות, הראשונה על הדלקת נרות החג, השנייה היא הודיה לאלוקים שזיכנו לחגוג שוב את החג.

הברכה הראשונה:

"בְּרוּךְ אַתָּה יי אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם, אֲשֶׁר קִדְּשָׁנוּ בְּמִצְוֹתָיו וְצִוָּנוּ לְהַדְלִיק נֵר שֶׁל יוֹם טוֹב"

(שימו לב: אם סוכות חל בשבת, כמו השנה, יש לסיים את הברכה במילים: "להדליק נר של שבת ושל יום טוב").

הברכה השנייה:

" בְּרוּךְ אַתָּה יי אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם, שֶׁהַחַיִּינוּ וְקִיִּימָנוּ וְהַגִּיעָנוּ לַזְמַן הַזֶּה."

2. נטילת לולב (ארבעת המינים):

מהדרים לקיימה בסוכה. כאשר יומו הראשון של חג הסוכות חל בשבת, יהיה יום א' של חול המועד (ט"ז תשרי) היום הראשון בו מקיימים את מצוות ארבעת המינים. כי לא עושים בשבת. אוחזים את הלולב (עם ההדסים והערבות) ביד ימין ומברכים:

"בְּרוּךְ אַתָּה ה' אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם אֲשֶׁר קִדְּשָׁנוּ בְּמִצְוֹתָיו וְצִוָּנוּ עַל נְטִילַת לֹלֵב."

ביום הראשון שנוטלים לולב לוקחים ביד שמאל את האתרוג ומברכים גם "שהחיינו":

"בְּרוּךְ אַתָּה ה' אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם שֶׁהַחַיִּינוּ וְקִיִּימָנוּ וְהַגִּיעָנוּ לַזְמַן הַזֶּה."

בסיום הברכה מצמידים את האתרוג ללולב ומנענעים אותם. (בימים האחרים של החג אין מברכים עוד "שהחיינו" אלא מי שזו לו הפעם הראשונה השנה לקיים את המצווה). את מצוות ארבעת המינים אפשר לקיים מזריחת השמש ועד שקיעתה.

3. הזמנת אושפיזין:

כשנכנס לסוכה קודם שישב לאכול ובכל יום קודם סעודתו יאמר זה:
אֲזַמֵּין לְסַעֲדָתִי אוֹשְׁפִיזִין עֵילָאִין אַבְרָהָם יִצְחָק יַעֲקֹב מֹשֶׁה אֶהְרֹן יוֹסֵף וְדָוִד:

ביום הראשון אומר:

בְּמַטֵּי מִינָךְ אַבְרָהָם אוֹשְׁפִיזִי עֵילָאִי דִּיתְבִּי עִמִּי וְעַמָּךְ כָּל אוֹשְׁפִיזִי עֵילָאִי יִצְחָק יַעֲקֹב מֹשֶׁה אֶהְרֹן יוֹסֵף וְדָוִד:

ביום השני אומר:

בְּמַטֵּי מִינָךְ יִצְחָק אוֹשְׁפִיזִי עֵילָאִי דִּיתְבִּי עִמִּי וְעַמָּךְ כָּל אוֹשְׁפִיזִי עֵילָאִי אַבְרָהָם יַעֲקֹב מֹשֶׁה אֶהְרֹן יוֹסֵף וְדָוִד:

ביום השלישי אומר:

בְּמַטֵּי מִינָךְ יַעֲקֹב אוֹשְׁפִיזִי עֵילָאִי דִּיתְבִּי עִמִּי וְעַמָּךְ כָּל אוֹשְׁפִיזִי עֵילָאִי אַבְרָהָם יִצְחָק מֹשֶׁה אֶהְרֹן יוֹסֵף וְדָוִד:

ביום הרביעי אומר:

בְּמַטֵּי מִינָךְ מֹשֶׁה אוֹשְׁפִיזִי עֵילָאִי דִּיתְבִּי עִמִּי וְעַמָּךְ כָּל אוֹשְׁפִיזִי עֵילָאִי אַבְרָהָם יִצְחָק יַעֲקֹב אֶהְרֹן יוֹסֵף וְדָוִד:

ביום החמישי אומר:

בְּמַטֵּי מִינָךְ אֶהְרֹן אוֹשְׁפִיזִי עֵילָאִי דִּיתְבִּי עִמִּי וְעַמָּךְ כָּל אוֹשְׁפִיזִי עֵילָאִי אַבְרָהָם יִצְחָק יַעֲקֹב מֹשֶׁה יוֹסֵף וְדָוִד:

ביום הששי אומר:

בְּמַטֵּי מִינָךְ יוֹסֵף אוֹשְׁפִיזִי עֵילָאִי דִּיתְבִּי עִמִּי וְעַמָּךְ כָּל אוֹשְׁפִיזִי עֵילָאִי אַבְרָהָם יִצְחָק יַעֲקֹב מֹשֶׁה אֶהְרֹן וְדָוִד:

ביום השביעי אומר:

בְּמַטֵּי מִינָךְ דָּוִד אוֹשְׁפִיזִי עֵילָאִי דִּיתְבִּי עִמִּי וְעַמָּךְ כָּל אוֹשְׁפִיזִי עֵילָאִי אַבְרָהָם יִצְחָק יַעֲקֹב מֹשֶׁה אֶהְרֹן וְיוֹסֵף:

4. קידוש לסוכות ושמחת תורה:

יש האומרים לפני קידוש החג מזמור זה, בשבת חייבים, אך אפשר גם בחול:

מזמור לדוד, ה' רעי לא אחסר:

בנאות דשא ירביצני, על מי מנחות ינהלני:

נפשי ישוב, ינחני במעגלי צדק למען שמו:

גם כי אלך בגיא צלמות לא אירא רע כי אתה עמדי, שבטך ומשענתך

המה ינחמני:

תצרך לפני שלחן נגד צררי, דשנת בשמן ראשי כוסי רוגה:

אך טוב וחסד ירדפוני כל ימי חיי, ושבתי בבית ה' לארך ימים:

בשעת הקידוש כל הזכרים עומדים. מלא את גביע הקידוש ביין כך שהוא יעלה על גדותיו. את הגביע המלא החזק בתוך כף ירך הימנית כשאצבעותיך מופנות כלפי מעלה ואמור את הקידוש. לאחר שסיימת לומר את הקידוש שב ושתה לפחות מחצית הכוס. את שאר היין הגש ליושבי השולחן או מזוג קצת לכוסיות כמספר האנשים המשתתפים בסעודה ותן לכולם לטעום מיין הקידוש.

כשחל בשבת מתחילים:

יום הששי. ויכלו השמים והארץ וכל צבאם.

ויכל אלהים ביום השביעי מלאכתו אשר עשה וישבת ביום השביעי מכל

מלאכתו אשר עשה. ויברך אלהים את יום השביעי ויקדש אותו כי בו

שבת מכל מלאכתו אשר ברא אלהים לעשות.

כשחל בחול מתחילים (ובשבת, כמו השנה 2020 - ממשיכים):

סברי מרנן ורננו ורבתי:

ברוך אתה ה' אלהינו מלך העולם בורא פרי הגפן:

ברוך אתה ה' אלהינו מלך העולם אשר בחר בנו מכל עם ורוממנו מכל

לשון וקדשנו במצותיו. ותתן לנו ה' אלהינו באתהבה (לשבת - שבתות למנוחה

ו) מועדים לשמחה. חגים וזמנים לששון. את יום (לשבת - השבת הזה ואת יום)

לסוכות - חג הסוכות הזה. זמן שמחתנו:

לשמחת תורה (הלוא הוא שמיני עצרת) - שמיני עצרת הזה. זמן שמחתנו:

(לשבת - באתהבה) מקרא קדש זכר ליציאת מצרים. כי בנו בחרת ואותנו

קדשת מכל העמים. (לשבת - ושבתי) ומועדי קדשך (לשבת - באתהבה וברצון)

בשמחה ובששון הנחתנו:

ברוך אתה ה'. מקדש (לשבת - השבת ה) ישראל והזמנים:

בליל ראשון של סוכות אומרים תחלה לישוב בסוכה ואח"כ שהחינו:

ברוך אתה ה' אלהינו מלך העולם. אשר קדשנו במצותיו. וצונו לישוב

בסוכה:

ברוך אתה ה' אלהינו מלך העולם שהחיינו וקיימנו והגיענו לזמן הזה:

סברי מרנן ורננו ורבתי (ועונים: לחיים)

ברוך אתה ה' אלהינו מלך העולם בורא פרי הגפן. (עוד לא שותה)

ברוך אתה ה' אלהינו מלך העולם, אשר בחר בנו מכל עם ורוממנו מכל

לשון וקדשנו במצותיו. ותתן לנו ה' אלהינו באתהבה את יום (לשבת - השבת

הזה ואת יום) הוצאתנו ממצרים את יום טוב מקרא קדש הזה, יום (לשבת: זכרון)

תרועה (לשבת: באתהבה) מקרא קדש, זכר ליציאת מצרים.

כי בנו בחרת ואותנו קדשת מכל העמים, ודברך אמת וקיים לעד.

ברוך אתה ה', מקדש (השבת ה) ישראל ויום טוב.

אחרי ה'קידוש' מברך המקדש:

"ברוך אתה אדני אלהינו מלך העולם אשר קידשנו במצוותיו וציוונו

לישב בסוכה".

וכן ברכת 'שהחינו' (בעת אמירת ברכה זו מתכוונים גם על מצוות בניית הסוכה):

"ברוך אתה ה' אלהינו מלך העולם, שהחיינו וקיימנו והגיענו לזמן הזה.

(**שותה בחגיגות** ומגיש את הכוס ליושבי השולחן, או מזוג לכוס שלהם, מהגבר המבוגר בשולחן עד לצעיר ואז לנשים לפי אותו סדר)

בכל החג, **כשיוצא מן הסוכה יברך:**

יהי רצון מלפניך ה' אלהינו ואלהי אבותינו כשם שקיימתי וישבתי בסוכה

זו כן אצפה לשנה הבאה לישוב בסוכה של לוגתי:

נטילת ידיים:

יטול ידיו (ראו הסבר מפורט בצד שמאל) ויברך:
ברוך אתה ה', אלהינו מלך העולם, אשר קדשנו במצותיו וצונו על נטילת ידיים:

ברכת הפת, "המוציא":

עני כל אליך ישברו. ואתה נותן להם את אכלם בעתו:
פותח את ידך. ומשביע לכל חי רצון:
ברוך מקדש (בשבת: השבת) ישראל והזמנים
ברוך אתה ה', אלהינו מלך העולם, המוציא לחם מן הארץ:

יבצע מן הלחם, יטבול אותו בדבש (לא במלח!) ויאכל.
אחר יחלק לכל יושבי השולחן. יש הנוהגים להעביר את הפרוסות אחד לשני ויש
הנוהגים "להעיף באוויר לצלחת" ולא מיד ליד, כדי לסמל שמאת הקב"ה מגיע
הלחם ולא מיד בן אנוש... כך שהלחם מגיע מהמברך "לכל אדם אישית" ולא מיד
ליד.

סעודה. בתיאבון!

מזון רוחני / מאמרים:

חג האסיף כמקור שמחה – מול יום כיפור / אסף יערי

בכל החגים ישנה מצווה לשמח, אך דווקא ימי חג הסוכות (וחג שמיני עצרת) מכונים בתפילה 'זמן שמחתנו', משום שבהם מצווה לשמח עוד יותר מתמיד. חג הסוכות חל בעונת האסיף, שעה שהאסמים והמחסנים מלאים ביבולים מבורכים, ולכן מאז ימי קדם, מתרוננים הלבבות ושרויים בשמחה גדולה מהשפע החומרי. גם בימינו אנו, ארון מלא בגדים, מזווה מלא מזון, מקרר מלא אוכל מבושל וכו', משמחים אותנו ועושים לנו מצב רוח טוב....

לפעולה של איסוף יש גם משמעות רוחנית, המוסברת בתורת החסידות: לפי האמונה, מסביבנו, "פזורים ניצוצות קדושה אבודים" ועל כל יהודי מוטל 'לאסוף' אותם. הכוונה היא שבכל דבר חומרי, "פשוט" (כמו ארטיק) טמונה קדושה ובפעולה "נכונה", "בכוונה טובה" אפשר "לשחרר" את האנרגיה הטמונה בחפץ "פשוט" ולקבל עונג רוחני אמיתי. כאשר משתמשים בחפצי חומר גשמיים למצוות ומעשים טובים, גואלים את "הניצוצות האבודים" ומחזירים אותם אל חיק הקדושה.

למשל ארטיק, יכול להיות "סתם פינוק" או כלי למעשה טוב, נניח אם מושיטים אותו מתנה להומלס ברחוב...

משמעות נוספת של איסוף רוחני מתמקדת ביהודי עצמו.

ביומיום, על כל יהודי מוטל "לאסוף" את כל מעשיו, דיבוריו ומחשבותיו ולרכז אותם סביב הרצון האלוקי. לוודא שהם מבטאים אך ורק את מה שהקדוש-ברוך-הוא רוצה בשבילנו שנבטא. במחשבה, דיבור ובמעשה.

חג האסיף מסמל שלב של סיכום שנתי – "בצאת השנה, באספך את מעשיך מן השדה". סיכום האיסוף של ניצוצות הקדושה הטמונים בעולם וסיכום האיסוף של המחשבות, הדיבורים והמעשים הטובים שעשינו. בניגוד הפוך ליום הכיפורים בו ספרנו את חטאינו, בחג האסיף אנחנו סופרים דווקא את מעשינו הטובים!

סיכומים אלה מרנינים את הנשמה ולכן חוגגים ושמחים במיוחד בעת האסיף – בחג הסוכות. האסיף רומז גם כן לאיסוף המיוחל – איסוף וקיבוץ כל הגלויות של בני-ישראל והבאתן אל הגאולה השלמה. כאשר יהודים נאספים יחד, במיוחד בחג האסיף, ועורכים חגיגות, סעודות, "התוועדויות רעים" מתוך אהבת ישראל, "כאיש אחד בלב אחד" – מגשימים בכך את התגשמות "חזון האסיף הגדול", קיבוץ הגלויות בגאולה האמיתית והשלמה האישית והלאומית!.

סוכה כפתרון לפיצול אישיות / הרב אהרון מוס (אוסטרליה)

מדוע חל חג הסוכות לאחר הימים הנוראים? כשרק ארבעה ימים מפרידים בינו לבין יום הכיפורים? כולנו קיבלנו החלטות טובות לקראת השנה החדשה. אך האם באמת משהו השתנה? בין אם הבטחנו לכעוס פחות, להיות נדיבים יותר, סובלניים יותר וכועסים פחות, לעשות כושר או לזנוח הרגל מגונה, קל מאוד לומר וקשה לבצע. לפעמים אנו שוכחים את ההחלטה באותה מהירות בה קיבלנו אותה. נכון?!

הדבר נובע ממהו מעין "פיצול אישיות" שיש לכולנו. חלק בתוכנו רוצה לגדול ולהשתפר, בעוד החלק השני עצל ושאנן. המוח אומר לנו דבר אחד בעוד הלב מרגיש משהו שונה. הנשמה מייחלת בעוד הגוף מפריע לה.

הפתרון: להיכנס לסוכה. "לקפוץ למים". כשאנו נכנסים לתוך סוכה, אנו נכנסים עם כל עצמיותנו – הגוף והנשמה, הלב והמוח. זוהי המצווה היחידה המקיפה את האדם כולו. אף אחד לא היה לומד לשחות אם היה נכנס אצבע אצבע. לפעמים צריך פשוט לעשות את הצעד הראשון.

חוויית הסוכה היא סמל לחוויה מושלמת. רק כאשר מכניסים את כל כולנו אל הסוכה, אנו יכולים להפוך את ההחלטות שקיבלנו על עצמנו למציאות ולנסות, וגם להצליח לשפר את דרכנו טיפה ו"לייצר לנו" שנה טובה מקודמתה.....מתוקה מדבש!

ארבעת המינים כמשל להבדל בין "אחדות" ל"אחידות" ו"הדמויות שבי" / אסף יערי

לפי הקבלה, המשימה העיקרית של יהודי בעולם הזה היא לעשות "ייחוד" כלומר לאחד הפכים מתוך קדושה. לתקן את סדר העולם ההפוך. נניח לעזור ל"תאוה" להכנס למיטה לבנה וקדושה של "אהבה". נניח לעזור ל"אגואיזם" להפוך ל"לתת ללא כוונה לקבל חזרה", וכאלה. בכל חג יש לנו איזה סמל כשה שמרמז על העבודה הרוחנית הזו ונותן לנו כלים איך לבצע. בסוכות זה ההתבוננות ב"ארבעת המינים". במדרש כתוב, כי ארבעת המינים מייצגים ארבעה סוגים בעם ישראל (למישהו מדגדג במוח "חכם, רשע, תם וזה שלא ידע לשאול"?! כמעט צדק...) ואני כבר מציע לכם פרשנות שבכל אחד מאתנו גרים ארבע הדמויות הללו...כשכל אחת מנסה לשלוט על האחרת...ואנחנו יכולים לקבוע בכל מצב - מי נוהגת על הכרכרה שנקראת החיים שלנו...

אתרוג:

מסמל יחס של "גם וגם", "אופה + יפה", "1:1", יש בו טעם (הכוונה שניתן לאכול אותו...אתרוג זה די תפל למי שטעם) ויש בו ריח (שמן אתרי + טעמתי פעם תה ריחני מעלים של אתרוג...יאממי), אלה הם חבר'ה ממש מושלמים, "גם תורה וגם מעשים טובים" או "גם יודעים מה לעשות וגם עושים!".

לולב:

(עלה האמצע מעץ התמר) - יש לו טעם (הכוונה לפרי התמר, את העלה - גם גמלים לא אוכלים) אבל אין לו ריח. "1:0" זהו יהודי, שהצד החזק שלו זה לימוד תורה. יש לו "טעם", כי כשהוא מבין בשכל את הענין, יש לו מזה טעם ותענוג. אבל מה, "ריח" אין לו. "יודע מה לעשות אבל הוא לא משתמש בזה". מכירים כאלה? "ריח" מסמל את המצוות, את העשייה, כי לפעמים, דווקא בקיום המעשי, אין התרגשות, ואנשים מקיימים אותן, מתוך פחד או כי ככה ציווה הקב"ה.

הדס:

יש לו ריח מדהים אבל אין טעם כלל. כלומר לא ניתן לאכול אותו והוא אפילו מר (למי שניסה, כמוני, בתור ילד, מתוך ניסיון להוכיח שזו שטות....) – אלו האנשים מלאי רצון טוב ועשייה, אבל לא מתוך מחשבה רבה. "0:1". עליהם נאמר "הדרך לגיהנום רצופה כוונות טובות". הם ממש "בקטע" של מעשים טובים, אבל "טעם" - לימוד תורה - זה לא הצד החזק שלהם.

הערבה:

"0:0". אין רצון וגם לא יכולת. שנאמר: "היא לא בראש שלה לא זה ולא זה". עם כל הכבוד לאתרוג, התלמיד החכם ובעל המעשים הטובים מבני ברק, "האופה והיפה", כדי לקיים את המצווה אי אפשר להסתפק רק בו. כדי לקיים את המצווה, לוקחים את הלולב, קושרים אליו את ההדס ואת הערבה, מצמידים אל הכל את האתרוג, ורק ככה, ביחד, אפשר לברך. למה?

הרבי מלובביץ' מוסיף ומדגיש במאמר מרתק שקראתי - שהמיוחד בהתאחדות הזו, זה שרק שלוקחים כל אחד, כמו שהוא, שונה, לא מתחבר לשאר, לא דומה ולכאורה "לא מתחבר"...רק ככה, מכולם ביחד, עושים אגודה אחת, זה נקרא עם אחד, ישות אחת. כמו בעל ואישה שהם כ"כ שונים אחד מהשני ובעזרת ייחוד מקודש הופכים "לבשר אחד" ואז "שכינה ביניהם". הרבי מלובביץ' מוסיף ומסביר, כי אמנם מצווה עלינו לשמוח בחג הסוכות גם בלי קשר לארבעת המינים (כמו שנאמר: "ושמחת בחגך והיית אך שמח"), אך מכל מקום בשמחה עם ארבעת המינים יש ייחודיות סמלית, בשני פרטים: זו שמחה הקשורה לחפצים גשמיים וזו שמחה הקשורה לאחדות. לסובלנות, לחיבור חלש עם חזק לשם מטרה נעלה אחת.

מה שבעצם מלמדים אותנו ארבעת המינים, זה ש"אחדות" אינה "אחידות".

"אחדות" פירושה שיש מקום לביטוי אישי שונה לכל אחד, איש איש ודרכו הייחודית, אך כולם יחד שותפים לאותה משימה. בעם ישראל ישנם אנשים בעל יכולת אינטלקטואלית גבוהה והם יכולים גם ללמדה לאחרים. להנהיג. אחרים אינם כ"כ חלקי לשון, חכמים ורהוטים אך הם בעלי ממון רב ובאפשרותם להרבות במתן צדקה ולמנף פרויקטים. סוג שלישי בנוי לפעולה נרחבת ומסוגלים לבצע הרבה בזמן קצר. ועוד ועוד...

לכל אחד סגנון משלו, אך כולם תורמים למטרה המשותפת האחת של עם ישראל – להאיר את העולם באור היקרות שנובע מתוך כל אחד מאתנו מבפנים - ואת כולנו כעם אחד. אם אנחנו מזלזלים ומוציאים מן המחנה חלק מתוכנו, אפילו כאלה שלדעתנו אין להם שום מעלה – אנחנו בבעיה. הקדושה האלוקית האמיתית אינה שורה עלינו, אי אפשר 'לקיים אתנו מצווה'. רק כשאנחנו מתלכדים עם כל הסוגים שבינינו – האתרוג, הלולב, ההדס והערבה – רק אז אנחנו זכאים להיקרא עם. עם אחד ששורה עליו קדושתו של אלוקים אחד. דמוקרטיה. שנאמר: "אני מביט מלמעלה על אדם אחר רק אם במקרה הוא נפל ואני מתכוף לעזור לו לקום ולאסוף את חפציו". כזה.

ישנם רבים שמשותקים לאחדות בכל מאודם, אבל מעוותים את משמעותה. הם חפצים שלא יהיו עוד חילוקי דעות בין יריבים, שתיפסקנה היריבויות ושהאנושות כולה תחיה באחוה ואהבה. אבל הם רוצים שכולם יסכימו ויקבלו את דעתם שלהם! הם לא מוכנים לתת מקום אמיתי למי שלא חושב כמותם. וזו אינה אחדות. זו אחידות. וזה לא אנושי ולא פייר כלפי השונים מאתנו.

בתלמוד מופיע פתגם האומר "**ראויים כל ישראל לישיב בסוכה אחת**". כולם שווים. בתהלים פב, כתוב: "**אני אמרתי כי אתם האלוהים ובני עליון כולכם**". "כולם בני". תוסיפו לזה את הרעיון ש"כל אלה נמצאים בתוכי" וזו נקודה מעניינת למחשבה תוך כדי נענוע הלולב....

מאמר חסידי על "נקמת הבל בקין" והאם באמת "הכל הבל הבלים?!"

בסוכות קוראים את מגילת קהלת. המוטיב החוזר המרכזי במגילת קהלת הוא האופן בו היא סוקרת את כל הקנינים וההישגים האנושיים, ובזה אחר זה 'מהבילה' אותם בקובעה משפטים כי "גם זה הבל".

והנה, האמירה כי הקנין הוא בבחינת הבל הביאה את חכמי הקבלה להסביר כי מגילת קהלת היא בבחינת נקמת הבל בקין. ונסביר: הבל היה רועה צאן, ונדד ממקום למקום; קין לעומת זאת עסק בנכסי דלא נידי, וביקש לקבע את מקומו ולקנות אחיזת קבע בקרקע. כאשר קין רצח את הבל, היה בכך ממד של ביטול אפשרות חיי הנדודים לטובת חיי קבעון ויציבות. אך רצח הבל היה חטא: כפי שהסברנו לעיל, יש אמת גדולה יותר בחיים הארעיים והבלתי-יציבים מאשר בחיי היציבות, המקנים אשליה של שליטה בעולם. לפיכך על הבל 'לשוב' ולהתנגם בקין – להראות לו את השקר שהוא ביסס. דבר זה בדיוק עושה מגילת קהלת. מגילת קהלת "מפילה" באופן שיטתי את כל האחיזה האנושית בקניינים הגשמיים עד שמבטלת אותם כליל.

אך האם באמת מטרת מגילת קהלת, וסוכות בכלל, לקטול את השאיפה ה'קיינית' לקנין ויציבות, או שמא לתקן אותה? כמובן שהאפשרות השניה היא הנכונה. התורה מבקשת שנקדש שם שמייים גם ואף בעיקר בחיים יציבים ואיתנים – בארץ ישראל ולא במדבר, במקדש של קבע ולא במשכן נדודים. אלא שכפי שהדרך לארץ ולמקדש עוברת דרך המדבר והמשכן, כך הדרך אל אחיזת הקניינים המתוקנת חייבת לעבור דרך תובנת הבל ש"הכל הבל". ראייה נאה לדבר שגם יעודו של הבל היא להשתקע ולהיות בעל קניינים, היא שלימים זכה הצאן, אומנותו של הבל, לשם "מקנה". כלומר - נותן ערך.

הבל היה אמנם הרועה הראשון, אבל אצלו הבהמות אינן נתפסות כ"מקנה"; הדבר קורה דוקא אצל צאצאו של קין יבל, שהיה "אבי יושב אהל ומקנה". רמז לכך שכל ענין הסוכה הוא לתקן את המקנה מצוי בכך שבפסוק הראשון בתורה בו מוזכרת סוכה נאמר, "וּלְמִקְנֵהוּ עֲשֵׂה סֹכֶת".

העובדה שקהלת מבקשת בסופה להשיבנו לחיים יציבים ניכרת כמובן קודם כל באופן בו היא מסתיימת: "סוף דְּכָר הַכֹּל נִשְׁמַע אֶת הָאֱלֹהִים יִרְא וְאֶת מִצְוֹתָיו שְׁמֹר כִּי זֶה כָּל הָאֱדָם". אך בנוסף נרמז הדבר באופן נסתר יותר. מספר הפעמים שמוזכרת המלה "הבל" במגילה הוא 38. והנה, למרבה ההפתעה הבל עולה בגימטריא 37 – מספר אחד פחות. היינו מצפים שהמלה תופיעה כמספר ערכה, אך היא מופיעה פעם אחת יותר. ה"הבל" האחרון, אפשר לדרוש, משמעותו היא שבסופו של דבר גם את הבל עצמו צריך 'לההביל': יש לומר שגם העובדה ש"הכל הבל" – אף היא הבל, ובכך נסללת הדרך חזרה מן הסוכה אל בית הקבע.

סיפור חסידי נאה אודות רבי ישראל מרוז'ין ממחיש היטב את הרעיון כי גם את ההביל יש לההביל ובכך ניתן לשוב ולקדש את הקנין. הרוז'ינר הקדוש התייחד ביחס לשאר גדולי החסידות של דורו בכך שהאמין שיש לקדש את ה' גם בקניינים מפוארים. לשם כך היה לו בית יפה, כרכרה מפוארת, סוסים משובחים, בגדים נאים וכן הלאה (עד שרכושיו עוררו את קנאתו וזעמו של הצאר, שרדף אחריו). בתוכו פנימה היה הרוז'ינר חדור שפלות רבה, אך כלפי חוץ הוא האמין שיש להמחיש את מלכות ה' באמצעות כלים ולבושים מלכותיים, בבחינת ה' מלך גאות לבש". והנה, ביום מן הימים בא לבקרו אחד מגדולי החסידות האחרים – בעל חידושי הרי"ם, הלא הוא הרבי הראשון מגור. הרוז'ינר ערך לחברו סיור בביתו והראה לו את אורות הסוסים המפוארים שלו, ולבסוף שאל אותו, "מה אתה אומר?" הרבי מגור הישיר מבט ברוז'ינר ואמר שלוש מלים, הלוקחות מספר קהלת: "גם זה הבל". הרוז'ינר, ש'הבלותם' של קנייניו היתה כאמור מובנת מאליו עבורו, לא התבלבל והשיב מיד: "נכון מאד, אך הבל זה ראשי תבות 'הכל ברא לכבודו'!"

לאמור: אם הכל באמת הבל, הרי שגם ההבל הוא הבל. "הכל ברא לכבודו" פירושו שניתן לראוי לעבוד את ה' גם באמצעות קנייני הקבע.

חודש החגים: תשרי כמשל לחיזור, נישואין, חגיגה ואיחוד עם הקב"ה / הרב יוסף יצחק יעקבסון

אם אלוקים הוא "מושלם", כפי שטוענת היהדות, ולא חסר לו דבר, מה גרם לו לברוא את היקום? איזה חלל ריק הוא ביקש למלא בבריאתו זו?

התשובה שנותנת המיסטיקה היהודית לשאלה זו היא שאלוים רצה ב"נישואין". כלומר חיבור של הפכים / שונים לחלוטין. נישואין מחייבים את קיומו של מישהו שהוא לגמרי אחר ממך ושעמו/ה אתה חולק את חיך, איחוד של בעל ואישה. אלוים בחר באנושות ככלתו. ואלו נישואין היו אלה! רכבת הרים של רומנטיקה, חיבה, סכסוכים ופירוד. בכל דור ודור, יועצים רבים המליצו על גירושין ואילו אחרים הכריזו כי החתן נפטר מן העולם. ואף על פי כן ממשיכה מערכת היחסים הזאת להתקיים, כיוון ששני השותפים לה יודעים בתוך תוכם שהם שייכים זה לזה.

לפי האמונה, לאחר שמסירים את כל הצעיפים, מגלים כי האדם כמה שנשמתו לאיחוד עם האל.

לפי תורת הקבלה, תקופת החגים היא ההתנסות השנתית בנישואין הקוסמיים שבין אלוים לאנושות. חמשת רגעי המפתח הרוחניים של העונה הזאת מקבילים לשלבים הבסיסיים והקונבנציונליים של חיזור ושל התאחדות. החגים מזמינים אותנו לנסוע שוב דרך התהליך הזה ולהחיות מחדש את מערכת היחסים.

שלב החיזור: העולם עומד ונחלש, אומר המקובל המפורסם האר"י – רבי יצחק לוריא. הוא כותב כי במהלך ליל ראש השנה התודעה שמניעה את היקום נעשית שבירה וחלשה. המיסטיקנים היהודיים הגדולים אכן מרגישים חולשה פיזית בליל ראש השנה. כל הקיום נברא לשמה של הנישואין הללו שמציע לנו השם. אם נסרב לו, הכל היה לשווא. כל היקום כולו ממתין להחלטתנו.

הכלה נערת: בבוקר ראש השנה עולה מן הארץ קול צעקה נוקבת: קול תקיעת השופר. זוהי צעקה פשוטה, המביעה את כמיהתו של האדם להתחבר עם היסוד השמימי. החלטנו, ותשובתנו היא "כן".

החתונה: מגיע יום החתונה: יום כיפור. זה היום שמתואר בקבלה כ"זמן האחדות", בו הכלה והחתן הקוסמיים כורתיים ברית לעולמי עד. במסורת היהודית הכלה והחתן צמים ביום חתונתם. ביום שבו אנו מתאחדים עם אלוים גם אנו נמנעים מכל אוכל ומשקה. התלמוד מלמדנו כי בנישואין כל חטאי החתן והכלה נסלחים ומקבלים מחילה שלמה. זוהי הסיבה שבגללה היום הזה נקרא "יום כיפור", יום הכפרה והמחילה.

טקס הנישואין נפתח במנגינה הנוגעת ללב של קול נדרי, שבאמצעותה אנו מפירים כל נדרים והתמכרויות שכובלים אותנו ומשעבדים את חירותנו. במהלך רגעים עמוקים אלו אנו מנסים להשתחרר מהתנהגות כפייתית ומכל הרגלים שליליים ולהיפטר מרגשות טינה, עוינות, כעס, פחד וקנאה.

שיא הטקס הנישואין המסורתי היהודי הוא כאשר החתן והכלה נכנסים לחדר הייחוד כדי לבלות יחד ביחידות. יום כיפור – שיאו בתפילת הנעילה, הנקראת כך כיוון שעם שקיעת השמש של יום הכיפורים, ננעלים אף שערי השמים בתוכנו. במהלך תפילת הנעילה, כל נשמה מתייחדת עם אלוים.

החגיגה: לאחר שהחתן והכלה יוצאים מחדרם מתחילה החגיגה. מיום כיפור או קופצים אל תוך חג הסוכות בן שבעת הימים, המתואר בתורה כ"זמן שמחתנו". הימים הללו מלאים בחגיגות ובאושר אקסטטי לכבוד האיחוד שבין אלוהים לבני עמו.

האיחוד: נשף החתונה הסתיים. האורחים וקרובי המשפחה שבו לבתיהם. הקשר שבין הכלה לחתן מתגשם באינטימיות שהם חווים לראשונה, עם התמזגות חייהם כעת כבעל ואישה. לכן, לאחר שבעת ימי חג הסוכות או מגיעים לשיא תקופת החגים: לשמיני עצרת ולשמחת תורה, המתוארים בקבלה כתקופה האינטימית עם הא-ל. במהלך יומיים אינטנסיביים אלה מגיעה השמחה לשיאה, כאשר אלוהים ובני עמו מתמזגים והופכים לשלמות אחת. זרע שמימי נזרע בלבו של כל אחד מאתנו.

זוהי הסיבה שבגללה בשמיני עצרת או אומרים תפילות מיוחדות לגשם. מהו הגשם? באינטימיות שבין השמים לאדמה נספגות טיפות יוצרות מן השמים ומקבלות תזונה וטיפול מאמא אדמה, שעם הזמן תלד את הצמחים, הם ילדיה.

החודש הרגיל: ירח הדבש מגיע לסיומו וההתרגשות מתחילה לחלוף. עכשיו מופנים הנישואין למטרת טיפוח הדדי וגילוי אמון ונאמנות בעודנו מפלסים דרכנו בנתיב חיי היומיום המפרך. מתוך שנים עשר חודשי השנה היהודיים, היחיד שאין בו אף יום חג הוא החודש שבא מיד אחרי תקופת החגים. חודש חשוון הוא הזמן שבו עלינו לבנות קשר אמיתי עם שותפנו לנישואין בחיי היומיום שלנו. זהו הזמן לגלות את השמחה שנוולדת מתוך קשר מתמשך עם אלוהים.

חג סוכות כראשי פרקים של נקודות למחשבה...התבוננות פנימה / אסף יערי

הסוכה: נאמר ש"כל העולם הוא כסוכה" והיא בעצם סמל או מרמזת על עבודה פנימית שביכולתנו לבצע. אחד הדברים המעניינים זה להשוות אותה לזוגיות. ליחסי גבר-אישה. כי לכאורה בדור הזה, זוגיות מתפרקת בקלות (מדי??) וזה כמו הסוכה – עושה רושם של מבנה יציב אבל בעצם די ארעי ונוטה ליפול מכל רוח חיצונית (צרות, פיתויים) אם לא מחזקים אותה יומיום. בדור הזה, זוגיות שלא מטפחים אותה, דואגים שכן/בת הזוג יהיה מאושר ומסופק ביחסים (הדדי) נפשית, מנטלית וגופנית, יהיה לה קשה להחזיק מעמד כנגד "הרוחות שבחוץ"....

באותה צורה, ניתן להקביל את הסוכה גם לגוף שלנו ולנפש שלנו. בריאות נפשית ופיזית מטפחים כל יום. בהקפדה נכונה על "מה נכנס לתוכי" (מזון, מחשבות) ומה יוצא ממני (מילים, מעשים).

הסוכה גם מעודדת אותנו לצאת החוצה, מהבית ומעצמנו. היום כבר כולם יודעים שיציאה לטבע היא חובה לנפש וחיבור ליקום שמסביבנו ממלא אותנו מבפנים....כמה מאתנו הרימו ראש למעלה והביטו בכוכבים? בדרו מה מצב הירח (מלא, חסר...ומאיזה צד), מתי פעם אחרונה ששכבתם על הגב עם הילדים וחיפשתם צורות מצחיקות בעננים? נסעתם למצדה לראות זריחה? אז כזה!

האושפיזין: "גדולה הכנסת אורחים מקבלת פני השכינה" (חז"ל)....כולם מכירים את האורחים שבאים רוחנית להתארח אצלנו בסוכה (אֲכָרֶהָ יִצְחָק יִצְחָק מִשֵּׁה אֶהְרֶן יוֹסֵף וְיִדְדִּי) ויודעים שזו מצווה גדולה להכניס אורחים ונזקקים לסוכה שלנו...המילה "אושפיזין" היא פשוט "אורחים" בארמית. מה שמביא אותי להתבונן במילה "מאושפז" שזה משהו שנמצא תחת חסות של משהו אחר שמטפל בו...אורח לשעת צרה (כמו בבית חולים). כלומר, זה לא "סתם אורח"

שבא אלי לשעה קלה אלא מישהו שזקוק לעזרתי. הנתינה והכנסת אורחים היא ערך עליון ביהדות ובכל תורת-רוח אחרת. האם אני באמת מקפיד להיות כל הזמן עוזר לסביבתי? אומרים ש"שליחי מצווה" לא נפגעים...לא חולים, לא בתאונות דרכים ויש להם שפע בכל מישור אותו הם חולקים עם אחרים...אז כדאי מאד להיות בנתינה/שליח מצווה כל הזמן...

ארבעת המינים: מלבד המאמר (לעיל) על "ארבע הדמויות שבי, כאן אני מבקש להתבונן בכמה אנחנו מקפידים על טיפוח והקשבה לצרכים של ארבעת חלקי הגוף שלנו –

המישור הפיזי - בריאותנו והמסוגלות שלנו לבצע פעילויות יומיומיות כמו לרוץ אחרי אוטובוס, להרים שתי שישיות מים וכד' המישור הנפשי - מחייה את הגוף הפיזי. מכאן הביטוי "שבה אליו נפשו" והדושיח בין "נפש בריאה בגוף בריא". הנפש שלנו גם אחראית במידה רבה על המערכת החיסונית שלנו וקונפליקטים נפשיים או מצב רוח ירוד מייצרים בריאות קלוקלת. מכונה באנגלית soul המישור הרוחני - הדחפים, הפחדים והרגשות שלנו. כמה אנחנו שולטים בתגובות שלנו לפחד, כעס, תסכול, אכזבה...הם מנהלים אותי או אני אותם? טבעי ורצוי להרגיש אבל איך אני מתמודד עם הרגשות? יש פה עבודה תמידית של שיפור...הישגים פיזיים "מעל לכוחנו" או "מעל הטבע" באים מכאן. "הרוח שלי" מכונה באנגלית Spirit המישור הנשמתי - קיים רק בעברית. הנשמה שלנו אחראית על האם אני חי או מת (נשימה) ועל הבנה יתרה, שכל, בינה יתרה, אינטואיציה והגשמה עצמית (יעוד) כמו גם על תובנות חדשות, יצירתיות, שמחת חיים, מיניות וכו. ההתבוננות פה היא על "כמה אני תורם לסביבתי?" או "אם אסע לשנתיים לשווייץ, למי אני אחסר ולמה?"

ארבעת המינים מרמזים לנו גם להתבונן על ארבעת הימים בין כיפור לערב סוכות כמייצגים של:
ארבע מדרגות הקיום: ארבע דרגות הבריאה הקיימות בתוכנו עצמנו – דומם (העצמות שלנו), צומח (עור, שיער), חי (יכולת התנועה שלנו במרחב) ומדבר (כמה אני משנה את הסביבה שלי לטובתי, בורא לי מציאות נעימה).

ארבע רוחות השמים: לאן אפנה? ארבעת הכיוונים מייצגים צמתי החלטה. מה אני עושה כשאני במצב של החלטות ומה מניע אותי? איך אני משתפר בתהליכי קבלת ההחלטות שלי?

ארבעת יסודות הבסיס: מים, אדמה, אש ואויר – מרכיבים אותנו גופנית ונפשית ומשחקים את "משחק ההפכים המאזנים והמשלימים" – מים מול אש ואויר מול אדמה (עפר). ההתבוננות היא כאן שאסור להגזים בשום יסוד והמינון ה"מדויק לי" משתנה לעתים...מה טוב לי עכשיו?

חג שמיני עצרת – וחג שמחת תורה

קודם על נעשה סדר בבלבול :

חג שמיני עצרת - יום טוב של שמיני עצרת נחשב מצד אחד כהמשך של חג הסוכות, ומנגד הוא נחשב כחג (רגל) בפני עצמו. אפילו מכך שקוראים לו 'שמיני', הרי שהוא נחשב כהמשך של שבעת ימי חג הסוכות אך מצד שני הוא עומד בפני עצמו עם משמעויות וסמלים אחרים ובלי קשר כלל לסוכה!!

חג שמחת תורה - הוא חג נפרד משמיני עצרת, אך בארץ ישראל נחגג באותו יום ממש. בחו"ל שמחת תורה נחגג יום למחרת שמיני עצרת כלומר בשני ימים נפרדים. עם זאת, גם בגולה, מקובלת בפי העם התייחסות לשני ימי החג - שמיני עצרת ושמחת תורה - כחג "שמחת תורה".

חג שמיני עצרת

האם "שמיני עצרת הוא חג סוכות"?

כאמור, יום טוב של שמיני עצרת נחשב מצד אחד כהמשך של חג הסוכות, (קוראים לו "שמיני" כלומר המשך ספירה של שבעת ימי החג הקודמים) מאידך, לכמה עניינים הוא נחשב "חג בפני עצמו". ראשית, המצוות המיוחדות של חג הסוכות אינן מתקיימות בו, שאין בשמיני עצרת מצווה לשבת בסוכה וליטול לולב. כיוון שכך, גם שמו שונה, שאין הוא נקרא 'חג הסוכות' אלא 'שמיני עצרת', וכפי שאומרים בתפילה, בקידוש ובברכת המזון. שנית, כבר בימי המקדש הראשון והשני היה ביניהם הבדל גדול - יש ביניהם הבדל בקורבנות - בכל שבעת ימי חג הסוכות הקריבו פרים רבים, בראשון שלושה עשר, בשני שנים עשר, וכך פוחת והולך עד שבשביעי מקריבים שבעה פרים. ואם שמיני עצרת היה המשך של סוכות, היו צריכים להקריב בו ששה פרים, ומכך שנצטוו להקריב בו פר אחד בלבד, הרי שהוא חג בפני עצמו (במדבר כט, לב-לט). וכיוון שמבחינות רבות הוא נחשב לרגל בפני עצמו, מברכים עליו 'שהחיינו' בקידוש של ליל שמיני עצרת (לעיל).

אז מהו החג "שמיני עצרת"?! עניינו המיוחד של 'שמיני עצרת', שאין בו שום מצווה מיוחדת זולת מצוות השמחה בה', בתורתו ובישועתו. כלומר הבחירה שלו בנו. על קיומו בחיים שלנו. כעם וכבודדים. בפסח בחרנו אנחנו בו ובשמיני עצרת בוחר הוא בנו! זה כל העניין.

מקור שמו של החג:

'עצרת' מלשון 'עֲצָרָה', שביום זה מתאספים לעצרת סיכום ופרידה ממסלול החגים השנתי עד פסח הבא! לכאורה, מייד תקפצו ותגידו – רגע, מה עם בימי התנ"ך, ניסן הוא החודש הראשון לספירת היהודים מכיוון שאז קיבלנו בו את התורה והפכנו רשמית לעם. מכאן שגם פסח הוא החג הראשון.

אז מסלול החגים נפתח בחג הפסח שבו יצאנו ממצרים, ממשיך לחג השבועות יום מתן תורה, ממשיך לראש השנה ויום כיפור, ימי זיכרון, תשובה וכפרה, ומסתיים בחג הסוכות, חג האסיף, שבו אנו אוספים את כל הפירות הגשמיים והרוחניים של השנה ושמחים בהם, ומתוך כך מתפשטת שמחה וברכה לכל העולם.

וביום שמיני עצרת, לקראת סיום הכל, אנחנו חוזרים ומתכנסים לעצרת פרידה.

יש לזכור, שבזמן התנ"ך פה נפסקו החגים - עד פסח הבא!!

לא היה חנוכה, לא צום ט' בטבת, לא ט"ו בשבט ולא פורים. למה? הנה -

ברשותכם, נעשה טיפה סדר היסטורי -

בית המקדש הראשון (586-1000 לפנה"ס) עמד ותפקד כמרכז החיים היהודיים עם החגים, הקורבנות, כהנים, לויים וכל זה, כ-410 שנים. הוא חרב בידי נבוכדנצר השני מלך בבל לפני כ-1400 שנים.

בתנ"ך, ובזמן בית המקדש הראשון (שבנה שלמה) המונח "חג" באותם ימים היה מיוחס **רק למועדים המקודשים מן התורה** בהם היו מקריבים בבית המקדש קורבן חגיגה, ואילו מועדי שמחה נוספים כונו בשםם ללא הכינוי חג.

כל החגים שאנו מכירים, בין "שמיני עצרת-שמחת תורה ועד פסח, במשך 5 חודשים – לא היו קיימים בימי בית ראשון. הנה כך:

צום עשרה בטבת – מציין את תחילת המצור על ירושלים בידי הבבלים (נבוכדנצר) בשנת - 586 לפנה"ס.

עם חורבן הבית הראשון, מתחילה גלות בבל שהגלתה את כל צמרת חכמי הדת והממון לבבל (עיראק של היום). כעבור 70 שנים, בשנת 539 לפנה"ס - בבל נכבשת על ידי כורש מלך פרס ומסתיימות 70 שנות גלות. כורש הפרסי (שבירתו היא שושן) משחרר את היהודים לחזור לארצם (זו היתה מדיניותו הכללית, לא "לכבודנו") אך לא כל העם עולה לישראל. כמו שהיום חלק מעמנו חופשי לחיות פה אך בוחר לגור בארה"ב או באירופה.

אגב, חלק מהעם לא גלה, נשאר בארץ ישראל כל הזמן הזה והקימו מרכז רוחני חלופי, בעיקר בגליל.

מכאן הופעת תלמוד ירושלמי ותלמוד בבלי. שני מרכזי רוח בבת אחת בשתי מדינות שונות.

חלק מהעם שב לישראל אבל רק שישים שנה אח"כ (אחרי 130 שנות גלות) מתרחשת עליית עזרה ונחמיה המפורסמת ומתחדשת עבודת בית המקדש אחרי שיפוצו וטיהורו..

חג פורים - בדיוק באמצע התקופה הזו של ה-130 שנים מתרחש סיפור פורים, ע"י נכדו של כורש – הלוא הוא אחשוורוש המפורסם.

מכאן ברור שפורים – לא היה קיים בימי בית ראשון... הוא התרחש רק באזור 480 לפנה"ס (מאה שנים אחרי חורבן בית ראשון) וקורה ליהודים שלא עלו לארץ ונשארו בפרס-איראן כמו שהשואה התרחשה ליהודי אירופה שלא עלו לישראל.

חנוכה – מציין את מרידת בית חשמונאים נגד השלטון הסלאוקי (קצת לפני היוונים) נגד גזרות אנטיוכוס שלא לקיים את החגים היהודים ולאור

הצלחת המרד (נס פח השמן) וטיהור בית המקדש (השני, זה שבנו עזרא ונחמיה) אנו מציינים את חג חנוכה – החל משנת 164 לפנה"ס בלבד.

ט"ו בשבט - ראש השנה לאילנות – הוא בכלל חג מאוחר מאד ומצויין רק משנת 1000 לספירה (לפני כאלף שנים בלבד).

אז חג "שמיני עצרת" היה במקור החג האחרון עד פסח הבא וסוגר את מעגל החגים.... גם מבחינה רעיונית - בפסח אנחנו בחרנו בקב"ה והלכנו אחריו ממצרים ובשמיני עצרת הוא בוחר בנו, כמו חתונה נצחית, אחרי שהיטהרנו והתנקינו מחטאינו ביום הכיפורים ואספנו את מעשינו הטובים בחג האסיף – סוכות.

למה החיבור עם חג שמחת תורה?

מתנת החתונה בינינו לבין הקב"ה היא התורה שנתן לנו, מכאן החיבור הטבעי בין חג שמחת תורה ושמיני עצרת ומכאן יובן גם **האיסור של תשמיש מיטה בשמחת תורה** שכן זהו חג ההתייחדות שלנו עם הקב"ה...

מבחינה זו ראוי לשמוח ביום "שמיני עצרת" יותר מאשר בשאר החגים, מפני שביום זה, שבו נחתם סדר ההתעלות של החגים, אנו זוכים לשיא הקרבה והדבקות בה'. והשמחה בו כבר אינה תלויה במצווה מסוימת כמצוות הסוכה או ארבעת המינים, אלא בעצם היותנו בניו ועמו של ה'. המצווה היא לשמוח בו בלבד, שנאמר (דברים טז, טו): "וְהִיְיָ אִתְּךָ אֶךְ (רק) שְׂמַח".

ובעצרת פרידה חגיגית זו, שבה אנו מתייחדים עם ה' אלוקינו באופן מיוחד, נתן לנו ה' את האפשרות לאצור ולנצור בנשמתנו לעד את כל האור שזכינו לקלוט במשך השנה שעברה. ומתוך כך אנו יכולים להמשיך להתעלות בשנה הבאה. ובשונה משביעי של פסח (גם "עצרת") שעליו נאמר (דברים טז, ח): "ובַּיּוֹם הַשְּׁבִיעִי עֲצַרְתָּ לַה' אֱלֹהֶיךָ", היינו שאת כל האור שאנו אוספים וקולטים בימי הפסח אנו מוסרים לה' אלוקינו, שהוא ישמור אותו עבורנו, כי עדיין איננו ראויים ויכולים לאצור אותו בקרבנו.

בשמיני עצרת, לאחר סיום מסלול החגים, אנחנו זוכים למדרגה שבה אנחנו יכולים לזכות לאצור בקרבנו לנצח את כל האור והטוב שקלטנו במשך השנה, שנאמר (במדבר כט, לה): "בַּיּוֹם הַשְּׁמִינִי עֲצַרְתָּ תְּהִיָּה לָכֶם"

היום השמיני הוא היום המתאים לכך, שכן העולם הזה, עולם הטבע, קשור למספר שבע, שהטבע כולו נברא בשבעה ימים, ולכל דבר שבו יש סוף וקץ. וכדי לאצור את כל הטוב והאור האלוקי שמתגלה בו, צריכים להתקדש ולהתעלות אל המדרגה שמעל הטבע והזמן, שקשורה למספר שמונה.

מכוח המדרגה שמעל הטבע, המסומלת במספר 8 יש אפשרות לתקן את העולם:

זה גם הקשר שנצטוונו לקיים את ברית המילה שמתקנת את הטבע ביום השמיני...
זו גם הסיבה שהתורה נתנה בשבוע השמיני, היינו לאחר ספירת שבעה שבועות...
על כן ביום שמיני עצרת מתאים גם לקיים את שמחת התורה (מהר"ל תפארת ישראל ב').

תפילת הגשם שמתפללים בשמיני עצרת:

על ידי הגשם שמביא מים לעולם, כל הצמחים, בעלי החיים ובני האדם מתקיימים, ועל כן ראוי להודות עליו לה', ולהתפלל לפניו שיוריד לנו גשמי ברכה. וזהו שתקנו חכמים בנוסח תפילת עמידה, שבמשך ימות החורף, נזכיר בברכה השנייה, את שבחו של מקום שהוא "משיב הרוח ומוריד הגשם", ובברכה התשיעית, נבקש ממנו יתברך שיוריד לנו טל ומטר לברכה.
ואמנם מצד עונת השנה, היה אולי מקום להזכיר את הגשם ולבקש עליו כבר **מתחילת חג הסוכות**, מפני שאז מתחילה תקופת הגשמים.
אלא שהגשם נחשב לסימן קללה בחג הסוכות, שכשהוא יורד אי אפשר לקיים את מצוות הישיבה בסוכה, לפיכך דחו את הזכרתו עד לאחר חג הסוכות. וקבעו להתחיל להזכירו בתפילת המוסף של שמיני עצרת, מפני שאז כל הציבור נמצא בבית הכנסת.
יחד עם תחילת הזכרת הגשמים אומרים את תפילת הגשם, שבה אנו מבקשים על גשמי השנה הבאה שירדו לברכה תוך שבועיים(!) ונוהגים לפתוח לקראתה את ארון הקודש.

למה שבועיים?

לכאורה כבר בתפילת ערבית של מוצאי החג צריך להתחיל לבקש על הגשמים שירדו מייד, אלא שתפילה זו היא בת אלפי שנים, וחכמינו דאגו לעולי הרגל שבאו מרחוק לירושלים, ולכן דחו את בקשת הגשמים בחמישה עשר יום, לליל שביעי בחודש מרחשוון, כדי שאחרון עולי הרגל, שבא מנהר פרת, **יספיק לחזור לביתו בלא שירד עליו גשם בדרכו** (שו"ע קיז, א). ואף היום אנו ממשיכים במנהג היקר הזה שמזכיר את ימי בית המקדש.

אפרופו גשם, התורה נמשלה למים "מה מים - חיים לעולם, כך דברי תורה - חיים לעולם" (ספרי עקב מ"ח). שהמים נותנים חיים לגוף, והתורה נותנת חיים לנשמה. ולכן ראוי בתפילת הגשם לכוון גם על "המים הרוחניים", שנוכה שהשנה הבאה עלינו לטובה תהיה ברוכה בתורה.
גם בחוץ לארץ שמקיימים שני ימים טובים של גלויות, מתחילים להזכיר גשמים ב"שמיני עצרת", וביום השני שנקרא "שמחת תורה" משלימים את התורה.

חג שמחת תורה

סיום התורה:

נוהגים כל ישראל, לקרוא בכל שבת פרשה אחת בתורה, ולסיים את קריאת התורה בשמיני עצרת, ועל שם כך נקרא יום זה 'שמחת תורה'.

כדי להשלים את כל התורה בשנה, קוראים במשך כארבע שבתות שתי פרשיות (ולא רק אחת), ובשנים מעוברות שבהן מוסיפים חודש אחד, קוראים בכל שבת פרשה אחת.

למרות שבשאר ימים טובים מעלים לתורה חמישה עולים, ביום זה מחלקים את הפרשה לשבעה קוראים. ולא זו בלבד, אלא שלכבוד השלמת התורה נוהגים להעלות את **כל המתפללים לתורה**. לשם כך חוזרים וקוראים בפרשה שוב ושוב את חמש העליות הראשונות, עד שמעלים את כל הנוכחים שם זולת ארבעה אנשים שמיועדים לעלות אח"כ: שניים לשתי העליות האחרונות, אחד לקריאת 'בראשית', ואחד למפטיר.

כאשר יש מתפללים מרובים בבית הכנסת, נוהגים להתפצל בעת קריאת התורה לכמה מניינים, כדי לקצר את הזמן שבו מעלים את כל המתפללים לתורה, ואח"כ חוזרים ומתלכדים לעליות האחרונות שבהם מסיימים את התורה.

ביום זה נוהגים להעלות לתורה גם את **הקטנים שעוד לא הגיעו לגיל מצוות**. המנהג הרווח להעלות בנפרד כל קטן שיודע לברך על התורה ולקרוא בלחש עם בעל הקורא. ואת הקטנים שלא הגיעו לכך מעלים יחד עם אחד מנכבדי הקהל **לעליית 'כל הנערים'**, והוא אומר את הברכות לאט ובקול רם, והטף חוזרים אחריו מילה במילה. עלייה זו היא העלייה שלפני האחרונה, שמתחילה במילים 'מְעַנְהָ', ולכן קוראים לעולה אליה '**חתן מְעַנְהָ**'.

בכך שכולם עולים לתורה, אנו מראים שלכל אחד ואחד מישראל יש חלק בתורה, בין זקן בין צעיר, בין חכם בין תם.

חתני התורה:

ארבע עליות חשובות במיוחד ישנן ב'שמחת תורה', והחשובה שבכולן היא העלייה שבה מסיימים את התורה, והעולה אליה נקרא '**חתן תורה**'. גם העלייה שלפניה חשובה, מפני שהעולה אליה מברך עם כל הילדים, וקוראים לו '**חתן מְעַנְהָ**' על שם המילה הראשונה של קריאתו, וכן קוראים לעלייה זו עליית 'כל הנערים'.

מיד לאחר סיום התורה מביאים עוד ספר, ומעלים אליו עולה נוסף לקרוא בו את התורה מבראשית. זכות גדולה למי שזוכה בעלייה זו, וקוראים לו '**חתן בראשית**'. עלייה זו מבטאת את דבקותנו בתורה, שאף שסיימנו לקוראה, אפילו לשעה קלה איננו נפרדים ממנה אלא מיד חוזרים לקרוא בה מתחילתה (מ"ב תרסח, י).

לאחר עליית 'חתן בראשית', מביאים ספר שלישי ומעלים אליו את ה'**מפטיר**', וקוראים בו את קרבנות החג שבפרשת 'פנחס' (שוי"ע תרסח, ב). נוהגים לקרוא להפטרות את תחילת ספר יהושע, שכל תכלית התורה לקיימה בארץ, ולכן לאחר סיום התורה ראוי להתחיל לקרוא בספר יהושע, "שערכה של ארץ ישראל הוא" (עיין נדרים כב, ב). ועוד טעם, כדי לקרוא את הפסוקים החשובים על ערכה של התורה: "וְרַק חֵזֶק וְאַמֶּץ מְאֹד לְשֹׁמֵר

לַעֲשׂוֹת כְּכֹל הַתּוֹרָה אֲשֶׁר צִוָּה מֹשֶׁה עֲבָדִי, אֶל תִּסּוּר מִפָּנָיו יְמִין וּשְׂמָאוֹל, לְמַעַן תִּשְׁפִּיל בְּכֹל אֲשֶׁר תִּלְדָּה. לֹא יָמוּשׁ סֵפֶר הַתּוֹרָה הַזֶּה מִפִּיד, וְהָגִיתָ בוֹ יוֹמָם וּלְלַיְלָה" (יהושע א, ז-ח). ועוד, שראוי מיד לאחר סיום התורה להתחיל ללמוד בנביאים.

במקומות רבים נוהגים למכור את ארבע העליות החשובות הללו למרבים לתרום לבית הכנסת וללומדי התורה. ויש מקומות שנהגו לכבד בעליות הנכבדות הללו תלמידי חכמים או מנהיגי ציבור. כאשר הדבר עלול לגרום למחלוקת, מפני שקשה לקבוע את מי ראוי לכבד יותר, עדיף 'למכור' את העליות למי שמוכן לתרום עבורן את הסכום הגדול ביותר. וטוב שקונה העלייה יהיה גם תלמיד חכם או אחד מגדולי הקהל (כנה"ג, בכורי יעקב תרסט, ג). ויש מקומות שבהם העשירים שקונים את העליות מכבדים תלמידי חכמים שיעלו לעליות שהם קנו, וזכותם גדולה שהם גם תורמים תרומה גדולה וגם מכבדים את התורה.

מנהגי ההקפות:

נוהגים לערוך שבע הקפות בליל שמחת תורה ושבע הקפות ביום שמחת תורה.

לקראת ההקפות נוהגים להוציא את כל ספרי התורה.

למנהג יוצאי אשכנז נוהגים לשאת את כל הספרים ולרקוד עימם במשך כל ההקפות, ואם יש שם הרבה ספרי תורה יותר מכפי כוח הרוקדים, מוציאים רק את הספרים שיש מי שיישא אותם בריקודים.

למנהג יוצאי ספרד, ברוב משך זמן ההקפות מניחים את ספרי התורה על הבימה, ואדם אחד או חזן אחד מספרי התורה, ושאר הציבור מקיף אותם ורוקד סביבם. ועל פי האר"י נהגו להקיף את הבימה עם ספר תורה אחד, הקפה אחת, לכל אחת משבע ההקפות **וכל המנהגים טובים**.

מצד מנהג ההקפות די בשבע הקפות בלבד, אבל מצד שמחת התורה וכבודה, שזה עיקר עניינו של יום 'שמחת תורה', יש להרבות בריקודים.

אין צורך ששאר הריקודים יהיה דווקא בצורה של הקפות.

נוהגים לשורר פיוטים בעת ההקפות, כל עדה לפי מנהגה.

במקומות רבים נוהגים לערוך קידוש בתוך ההקפות, ומרבים בשתיית יין, עד שנעשים מבושמים, אבל מקפידים שלא להשתכר.

יש נוהגים על פי מנהג המקובלים מתקופת האר"י, לקיים הקפות במוצאי 'שמיני עצרת', וקוראים להן 'הקפות שניות'. ואף הן לכבוד התורה, ולכן יש בהן מצווה. והורה מרן הרב קוק זצ"ל לנגן בהן בכלי שיר, כדי שיהיה ניכר שכבר מוצאי יום טוב, ולא יראו כמוסיפים יום טוב שני של גלויות בארץ ישראל (אורח משפט קמב).

גודל השמחה:

נוהגים לשמוח שמחה יתירה ביום שמחת תורה, שאין שמחה גדולה יותר משמחת התורה.

כן נוהגים בשמחת תורה לערוך סעודה, ובמקומות רבים נוהגים ש'חתן התורה' ו'חתן בראשית' מזמינים את כל הקהל לקידוש או מוסיפים יין לסעודה.

נהגו ישראל, שגם הנשים והטף באים לבית הכנסת לכבוד שמחת התורה. ואמרו שיש בשמחת התורה דמיון מסוים למצוות הקהל, שהיתה מתקיימת במוצאי שנת השמיטה בחג הסוכות. וכמו שכל ישראל היו נקהלים לשמוע את המלך קורא בתורה, כך כל ישראל נקהלים לכבוד שמחת התורה.

רבים מגדולי ישראל נהגו לרקוד בשמחת תורה עד כלות הנפש. למשל, סיפרו על הגר"א (מעשה רב רל"ג): "שהיה שמח מאוד בחג הסוכות וביותר בשמיני עצרת, כי הוא יותר יום שמחה מכל ימי החג על פי הסוד... והיה הולך לפני הספר-תורה שמח מאוד ברוב עוז וחדווה, וחכמת אדם תאיר פניו כלפיד אש בוערת, ומספק כף אל כף, ומפזז ומכרכר בכל עוז לפני הספר-תורה. ואחר סיום המשוררים החרוז - אמר הוא אחריהם..." ויש שנוהגים להקל מכבודם בעת הריקודים, וכפי שנהג דוד המלך בעת שהעלה את ארון ה' לירושלים, שלבש את בגדו היפה ביותר שהיו בו חוליות זהב, ורקד וכרכר בכל עוז לפני הארון, והיו הזהבים שבבגדו מפזזים ומרשרשים (במד"ר ד, כ). כשראתה זאת אשתו, מיכל בת שאול המלך, בזה לו בליבה, וכשחזר לביתו יצאה לקראתו בנוזפה, על שלדעתה, השפיל את כבוד המלכות והתנהג כאחד העם לפני עבדיו....

דוד השיב לה: לא לכבודי רקדתי, אלא "לפני ה' אשר בחר בי מאבין ומפל פיתו לצות אתי נגיד על עם ה' על ישראל ושחקתי לפני ה' ונקלתי עוד מזאת, והייתי שפל בעיני, ועם האמהות אשר אמרת - עם אכבדה!" (שמואל ב' ו, כא-כב).

אמרו שכל מי שרוקד ושמח בכל כוחו לכבוד התורה, מובטח לו שלא תיפסק התורה מזרעו (ר"י אלגאזי שלמי חגיגה רצד, ב). ויש מי שאמר, שכל התפילות והתחינות שלא עלו במשך כל השנה והימים הנוראים, מפני הפגמים שבהן, עולות לרצון על ידי הריקודים של שמחת תורה (מהרש"ש מבעלז). ואמרו על האר"י הקדוש, שזכה למדרגות העליונות שהשיג בגילוי סודות התורה בזכות שהיה שמח בכל עוז בשמחה של מצווה (מ"ב תרסט, יא).

לסיכום, אפשר לומר שבשמיני עצרת אין מצווה מיוחדת, מפני שהמצוות שנעשו בימים הראשונים של תשרי כבר נקלטו בנו ועתה אנו יכולים לשמוח עם ה' "בלי אף מצווה", כמו שבשבועות אפשר לאכול חמץ ולא להתחמץ, בשמיני עצרת אפשר לשבת בבית ו"להרגיש בסוכה" ובשני הימים של עצרת (שבישראל מצוינים במהלך אותו יום) אנו שמחים בתורה עצמה, עם הקב"ה בכבודו ובעצמו.. שמחים ומציינים את ברית הנצח שלו עם העם שלנו.

